

Το Οικονομικό και Κοινωνικό Αποτύπωμα της Ιδιωτικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Νίκος Βέττας, Γενικός Διευθυντής ΙΟΒΕ και Καθηγητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γιώργος Μανιάτης, Υπεύθυνος Τμήματος Κλαδικών Μελετών ΙΟΒΕ

**Πέμπτη, 7 Νοεμβρίου 2019
Ένωση Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος**

Σκοπός της μελέτης

Στη μελέτη επιδιώκεται η ποσοτική και ποιοτική εξέταση της ευρύτερης συνεισφοράς της ιδιωτικής ασφάλισης στην ελληνική οικονομία και κοινωνία, με ιδιαίτερη έμφαση στην προστιθέμενη αξία (ΑΕΠ), την απασχόληση και τα δημόσια έσοδα που δημιουργεί άμεσα και έμμεσα ο κλάδος της ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα (οικονομικό και κοινωνικό αποτύπωμα)

Η συνεισφορά της ιδιωτικής ασφάλισης έχει δύο διαστάσεις

Διαστάσεις της συνεισφοράς
της ιδιωτικής ασφάλισης

Οικονομική δραστηριότητα
που προσφέρει προστιθέμενη
αξία, απασχόληση και έσοδα
για το κράτος

Ουσιώδης υποστήριξη
επιχειρηματικότητας &
ανάπτυξης, επιπέδου
διαβίωσης των πολιτών,
δημοσίων οικονομικών και
μακροοικονομικών επιδόσεων

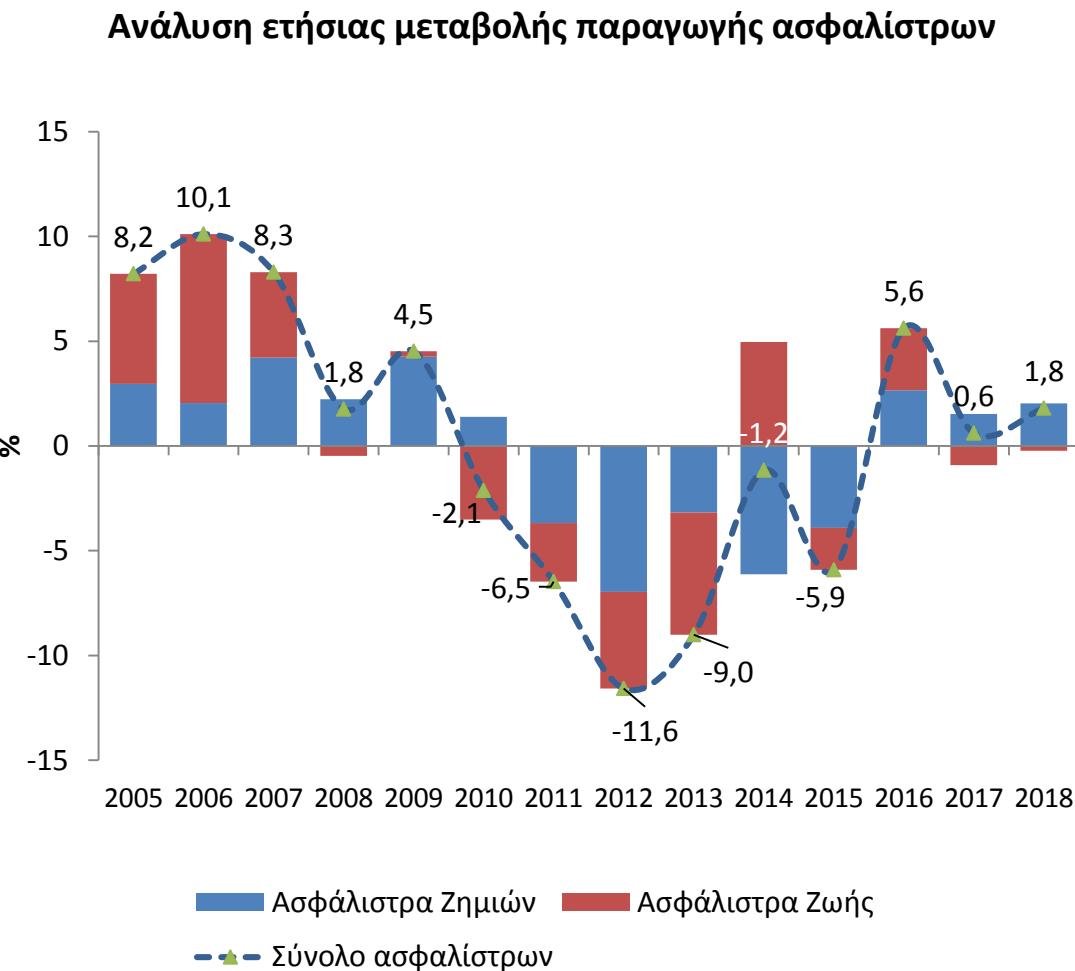
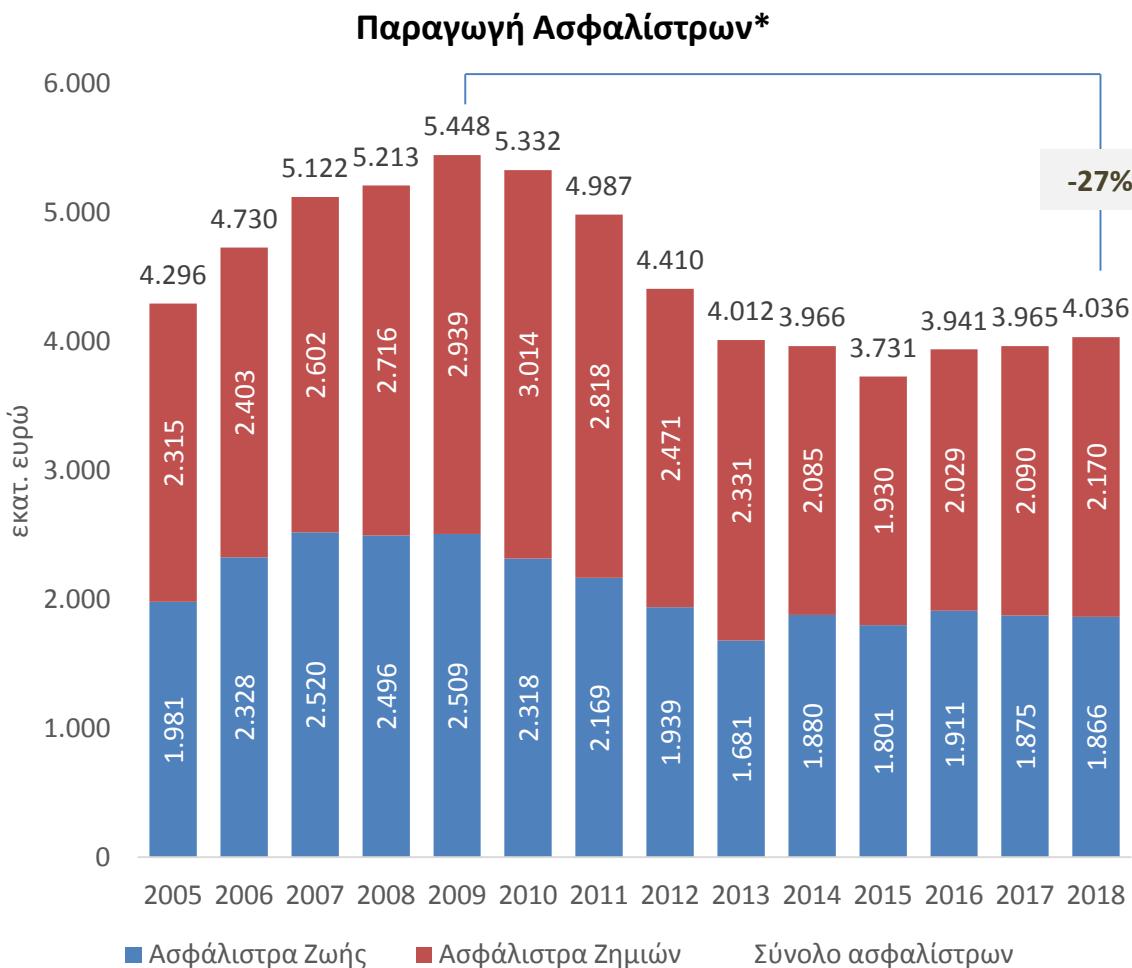
Περιεχόμενα της μελέτης

1. Βασικά μεγέθη και δείκτες της ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα
2. Αποτύπωμα της ιδιωτικής ασφάλισης στην ελληνική οικονομία και κοινωνία
 - 2.1 Συνεισφορά στο ΑΕΠ
 - 2.2 Συνεισφορά στην απασχόληση
 - 2.3 Συνεισφορά στα δημόσια έσοδα
3. Συμπεράσματα

1

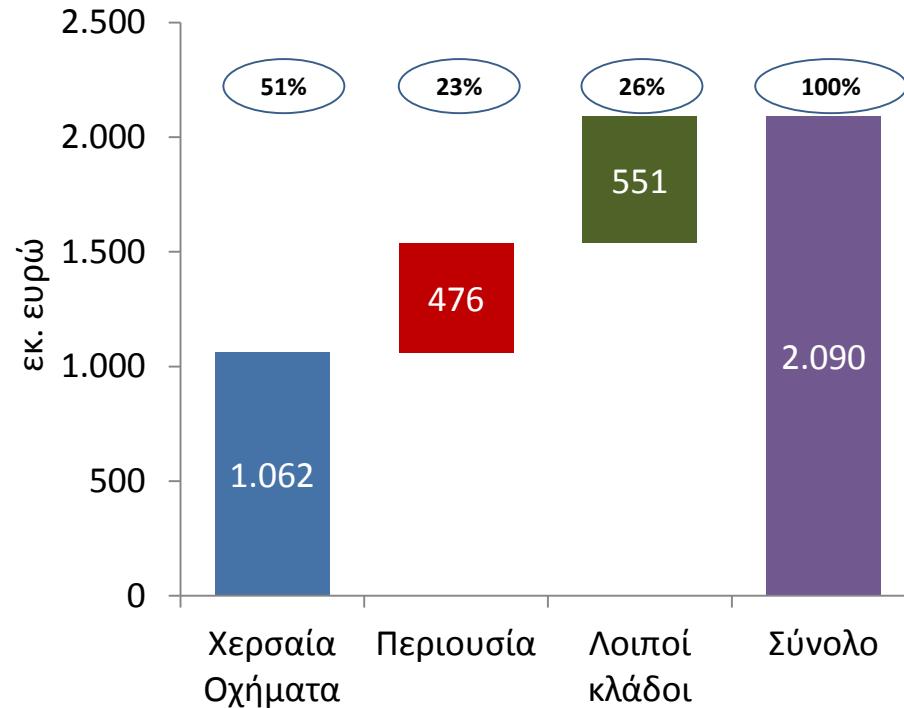
Βασικά μεγέθη και δείκτες της ιδιωτικής
ασφάλισης στην Ελλάδα

Η συνολική παραγωγή ασφαλίστρων στην Ελλάδα διαμορφώθηκε το 2018 σε περίπου €4,04 δισ., μειωμένη κατά 27% συγκριτικά με το 2009

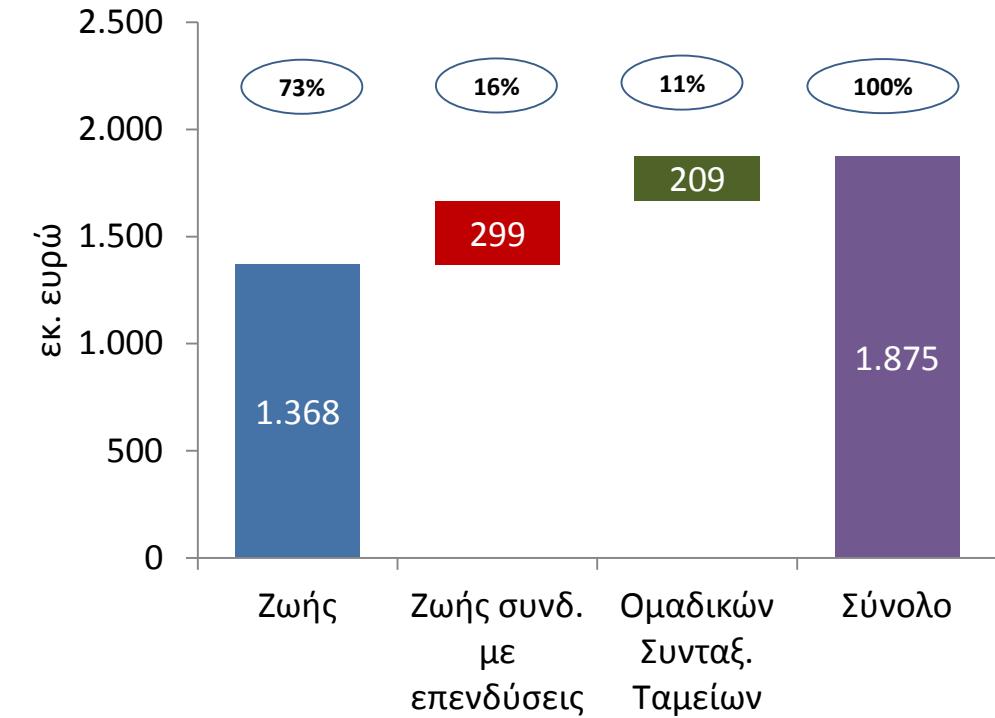

Η (υποχρεωτική) ασφάλιση χερσαίων οχημάτων αποτελεί το μεγαλύτερο τμήμα της αγοράς ασφάλισης κατά ζημιών στην Ελλάδα

Ασφάλιστρα Ζημιών ανά κλάδο (2017)

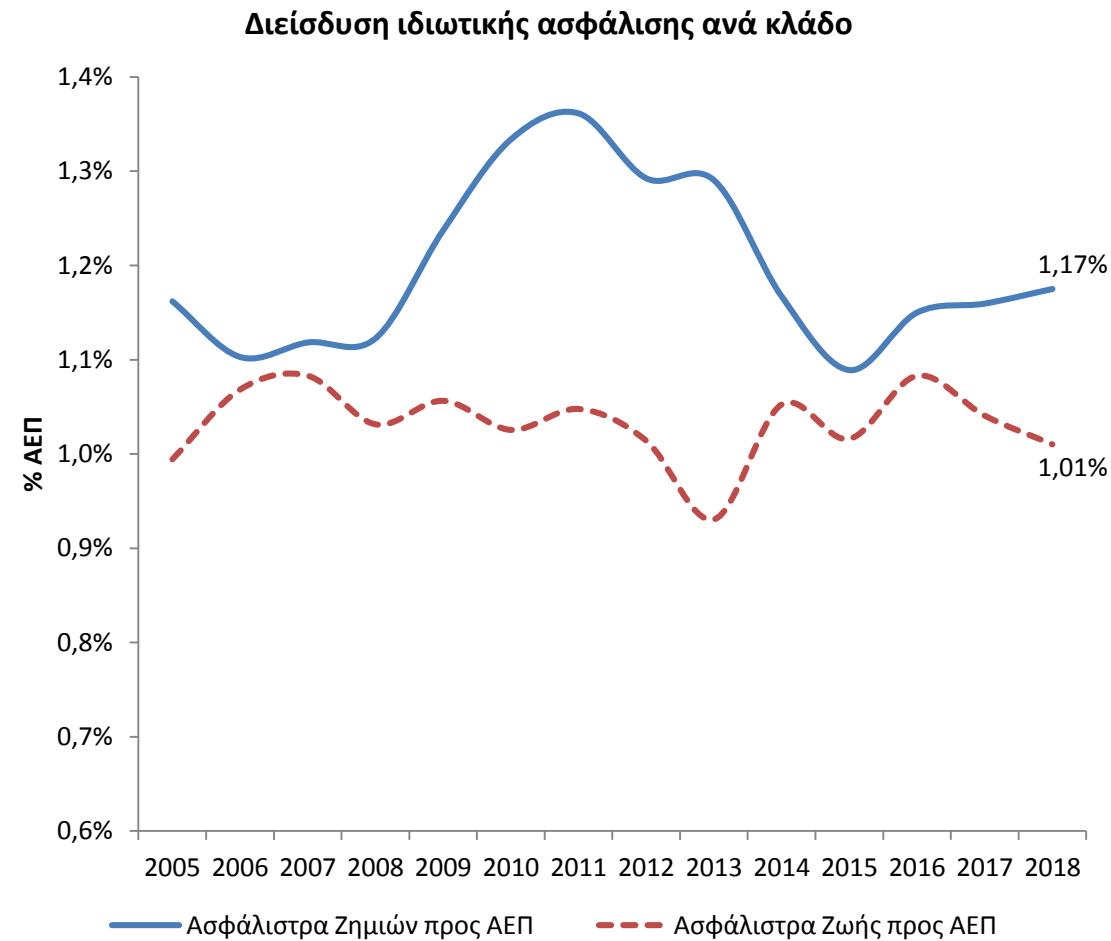
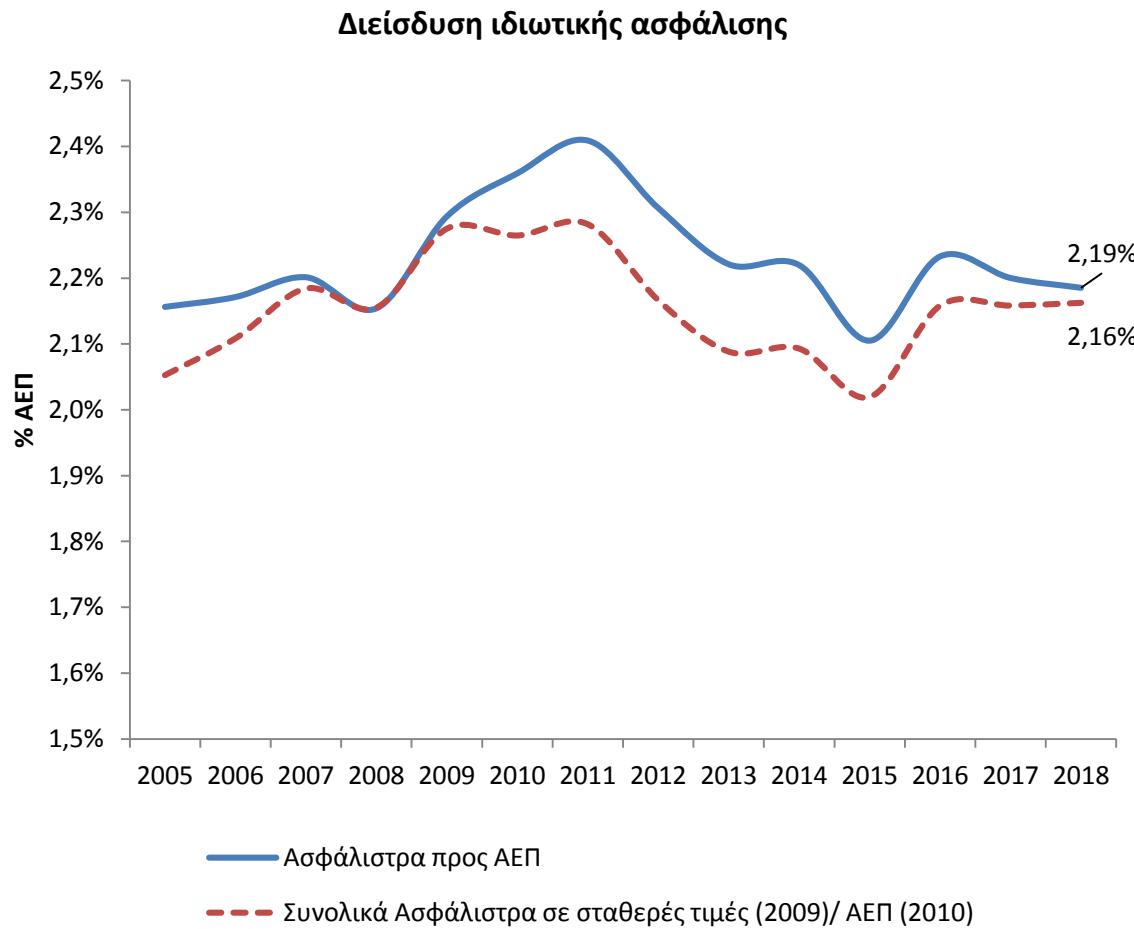

Ασφάλιστρα Ζωής ανά κλάδο (2017)

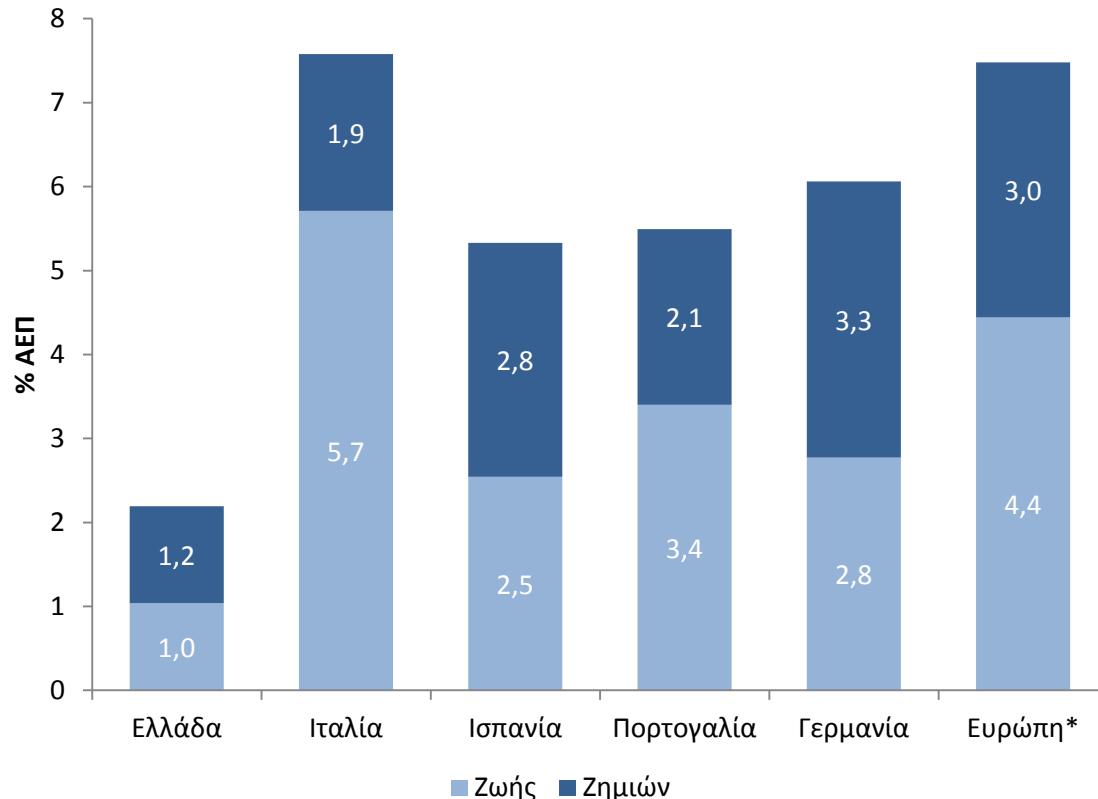
Οι κλασικές ασφαλίσεις ζωής και τα συνταξιοδοτικά/αποταμιευτικά προγράμματα, συνδεδεμένα ή μη με επενδύσεις, συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο τμήμα των ασφαλίστρων στις ασφαλίσεις του κλάδου ζωής

Η διείσδυση της ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα περιορίστηκε μετά το 2011, κυρίως λόγω υποχώρησης στις ασφαλίσεις κατά ζημιών

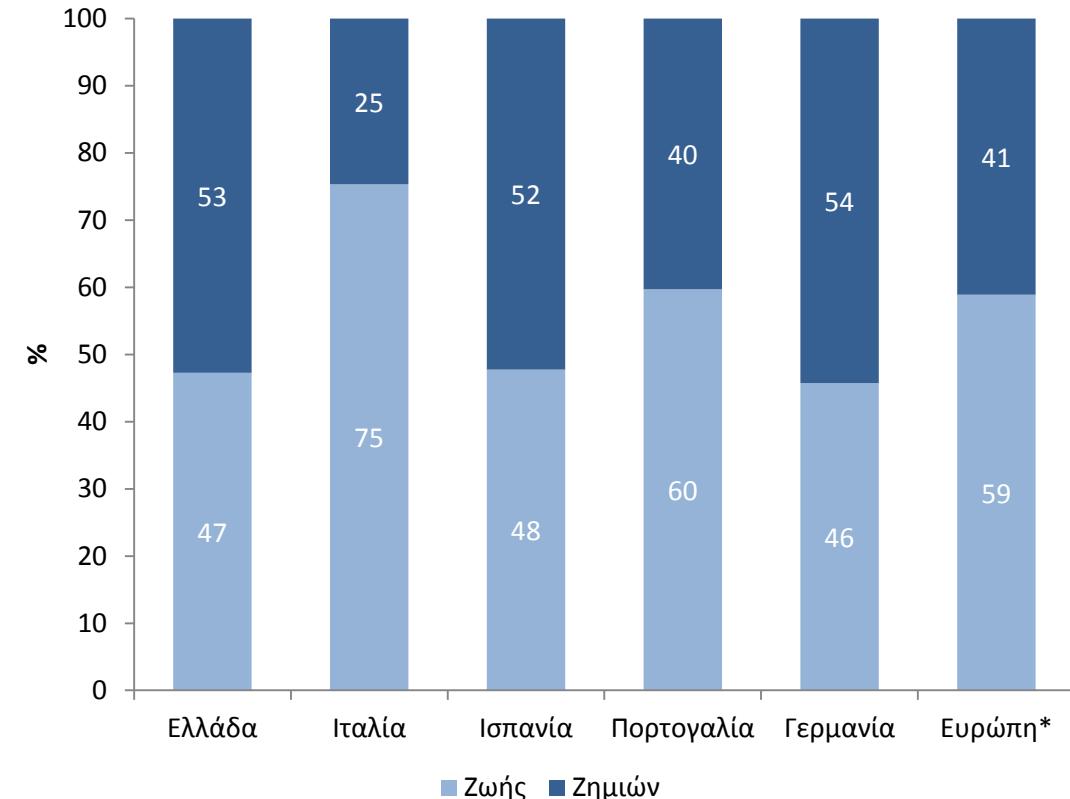

Η απόσταση ως προς τον βαθμό διείσδυσης της ιδιωτικής ασφάλισης που χωρίζει την Ελλάδα από άλλες χώρες είναι μεγάλη

Ασφάλιστρα ως % του ΑΕΠ (2017)

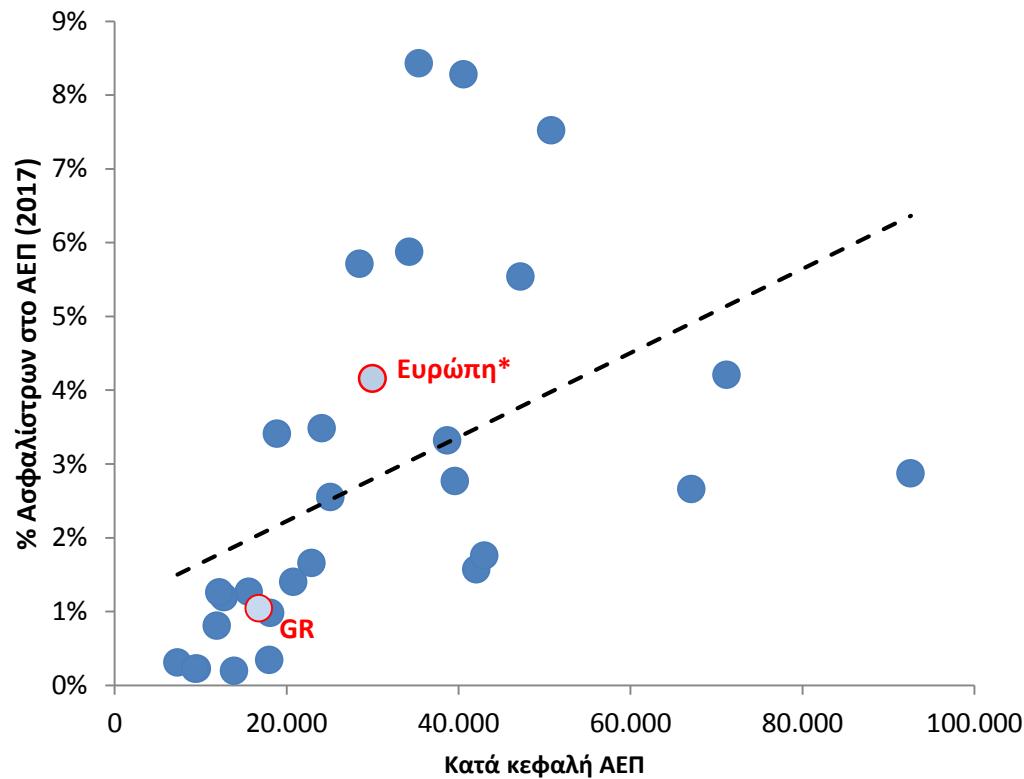
Μερίδια κλάδων ασφάλισης (2017)

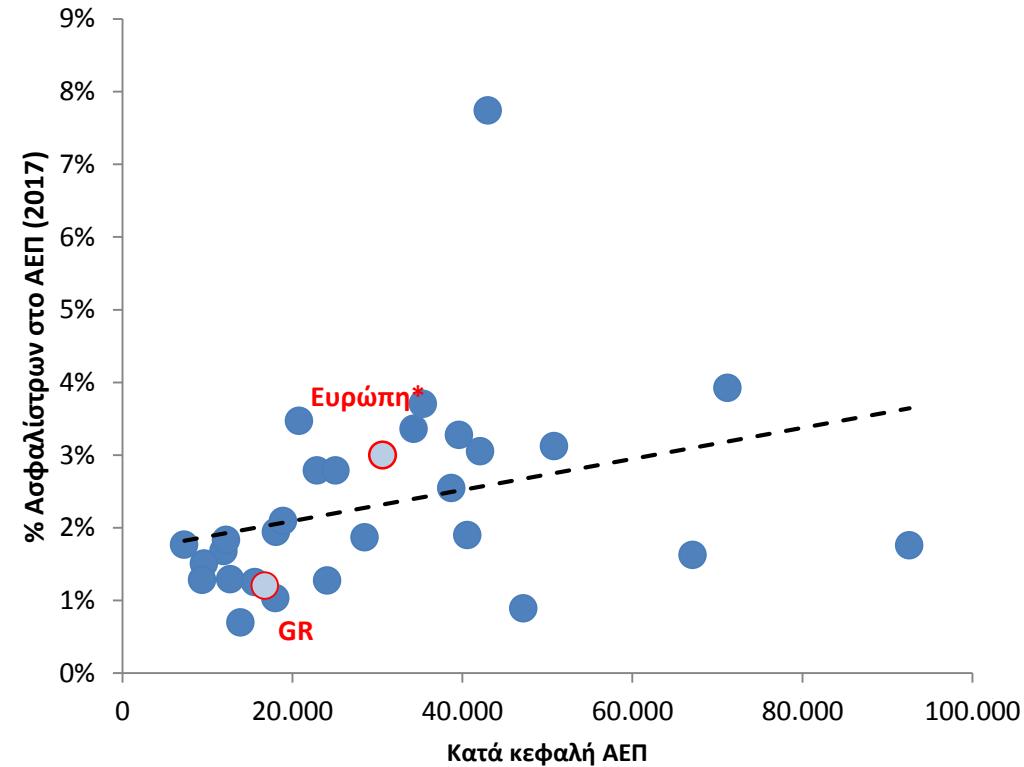
Τα ασφάλιστρα ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι χαμηλότερα στην Ελλάδα και στους δύο κλάδους ασφάλισης (ζημιών και ζωής), ενώ οι ασφαλίσεις ζημιών καλύπτουν μεγαλύτερο τμήμα του συνόλου της αγοράς

Ακόμα και αν ληφθεί υπόψη το επίπεδο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η διείσδυση της ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα παραμένει χαμηλή

Ασφάλισες Ζωής

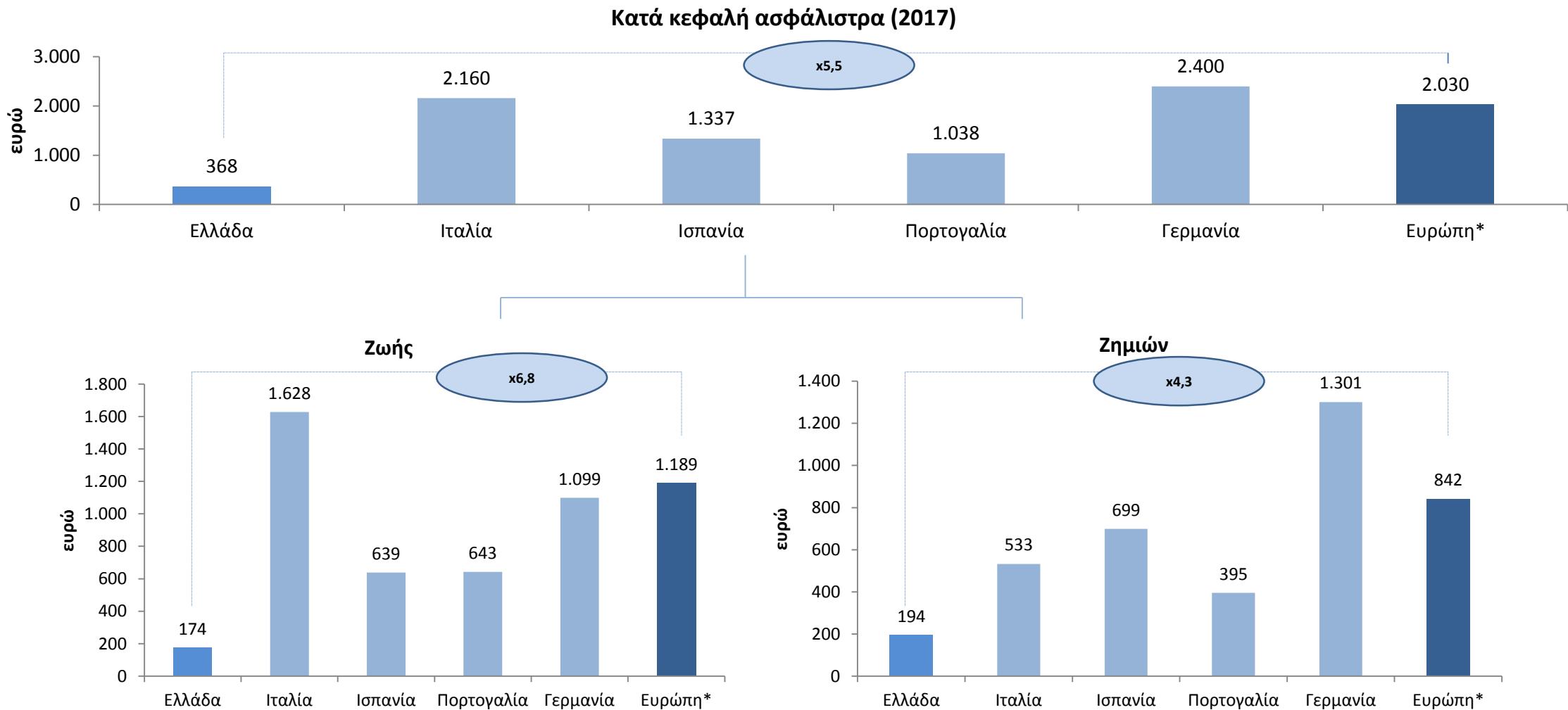

Ασφάλισες κατά Ζημιών

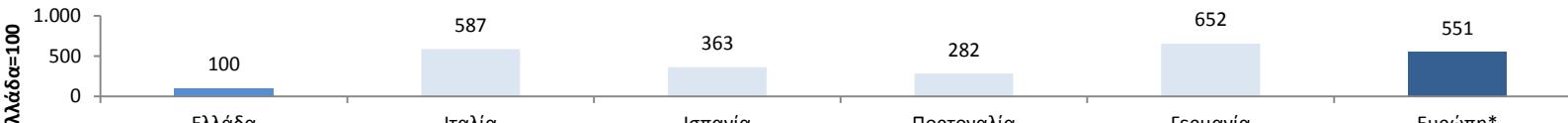
Μεγαλύτερη η διασπορά της διείσδυσης των ασφαλίσεων ζωής, κυρίως λόγω διαφορών στη δομή των συνταξιοδοτικών συστημάτων

Μεγαλύτερη απόσταση της Ελλάδας εντοπίζεται στον βαθμό ανάπτυξης των ασφαλίσεων ζωής, όμως και στις ασφαλίσεις κατά ζημιών η διαφορά είναι μεγάλη

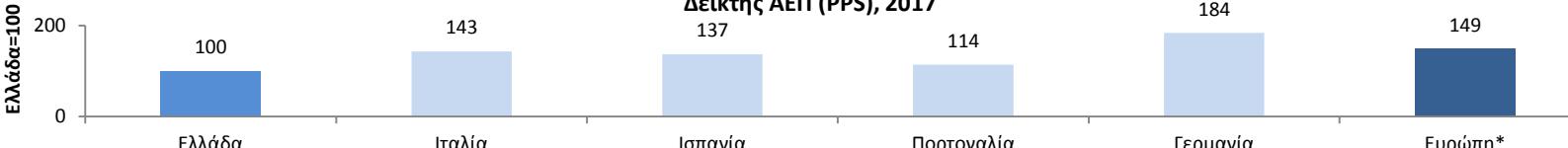

Λαμβανομένου υπόψη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε όρους ισοδυναμίας της αγοραστικής δύναμης), η ασφαλιστική αγορά στην Ευρώπη έχει κατά μέσο όρο 4πλάσιο μέγεθος συγκριτικά με την ελληνική αγορά

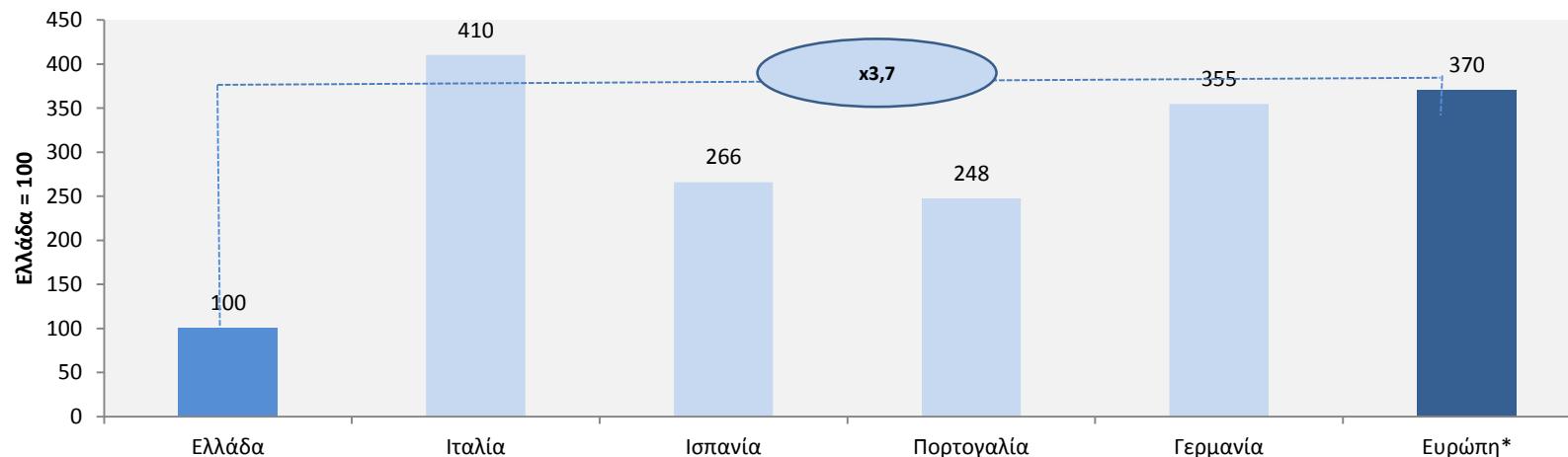
Δείκτης κατά κεφαλή ασφαλίστρων, 2017

Δείκτης ΑΕΠ (PPS), 2017

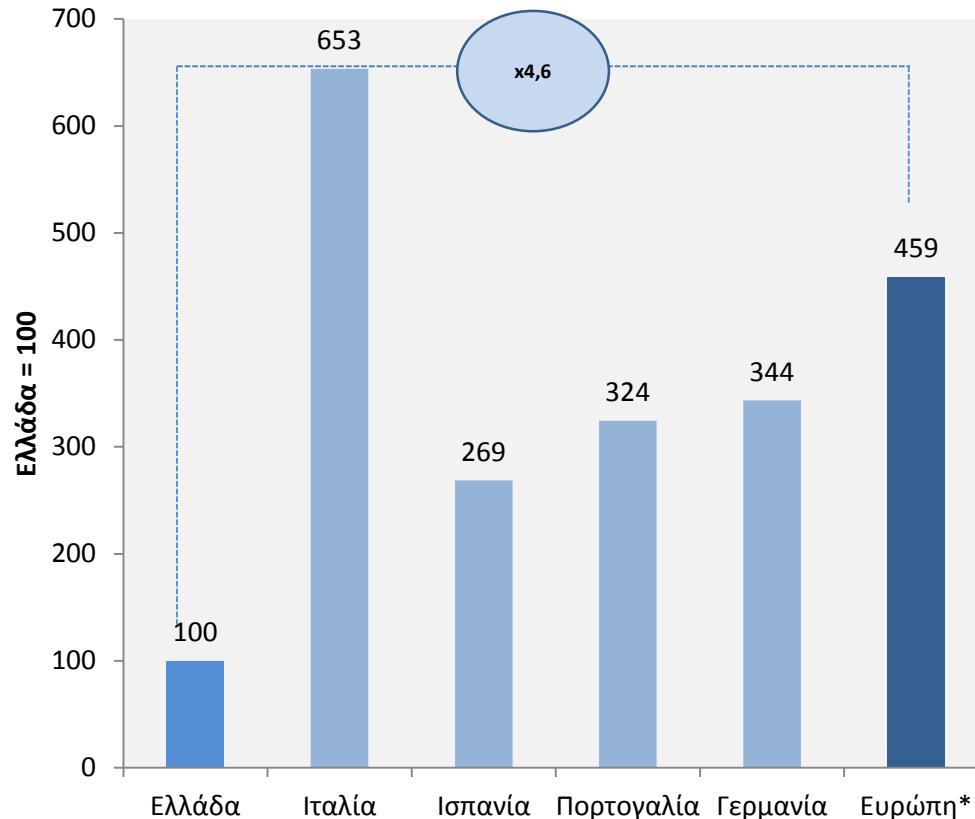

Δείκτης προσαρμοσμένων κατά κεφαλή συνολικών ασφαλίστρων

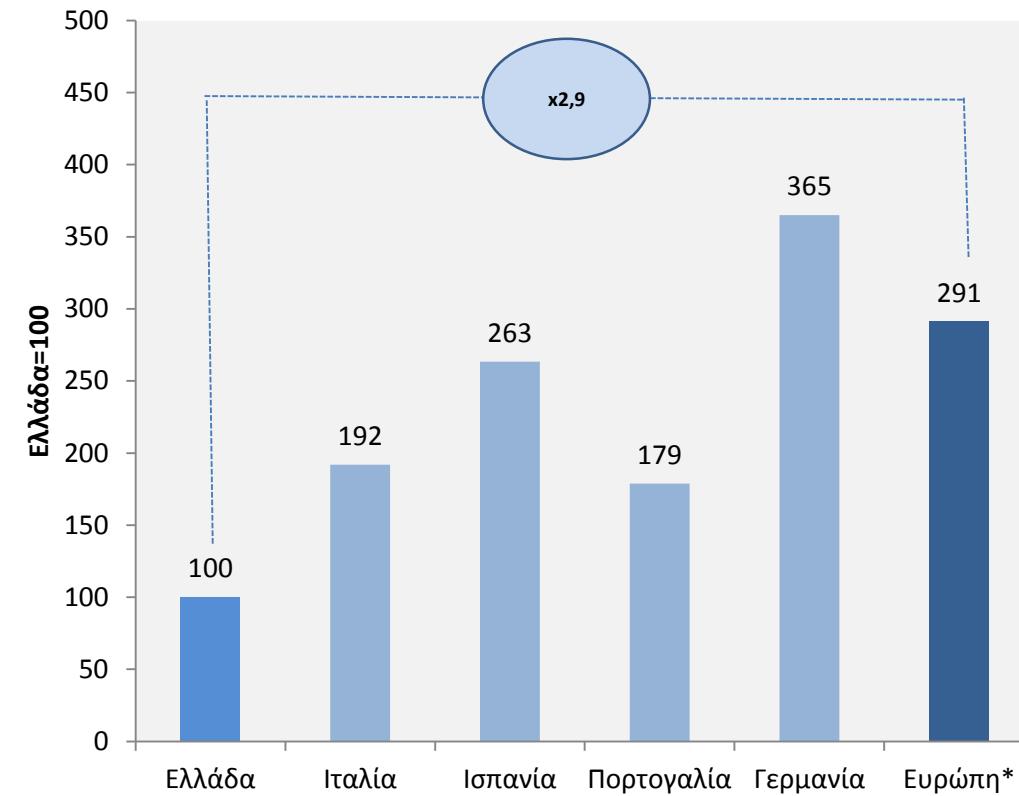

Η ασφαλιστική αγορά κατά ζημιών στην Ευρώπη έχει κατά μέσο όρο 3πλάσιο μέγεθος συγκριτικά με την ελληνική αγορά, ενώ η αγορά ασφαλειών ζωής σχεδόν 5πλάσιο

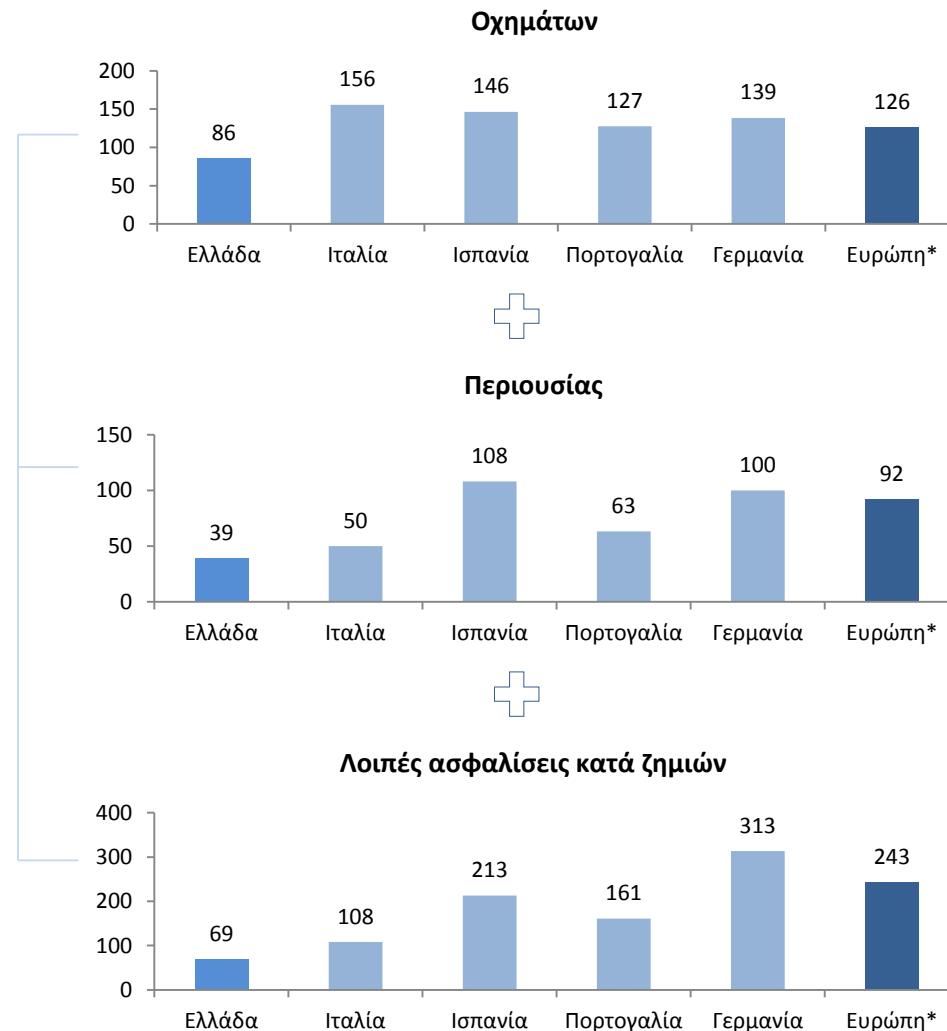
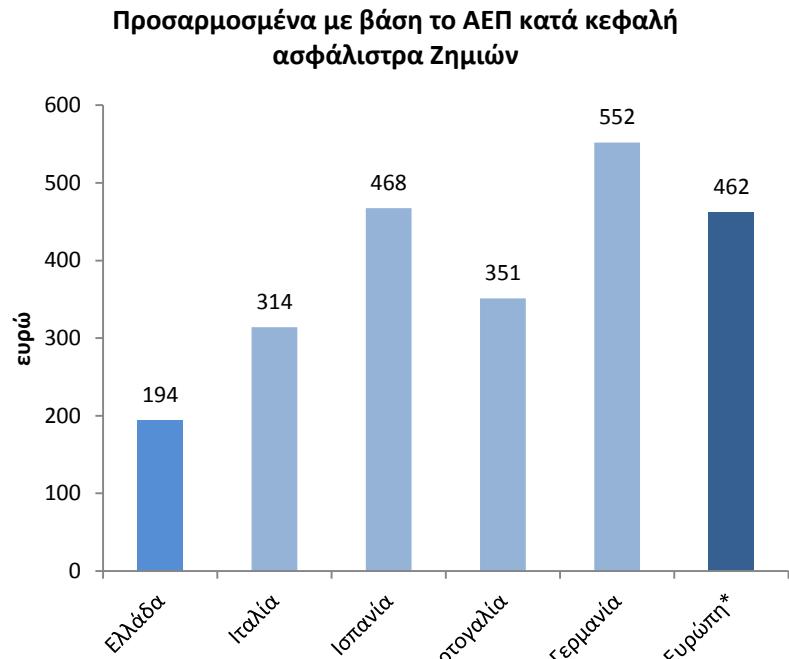
Δείκτης προσαρμοσμένων κατά κεφαλή ασφαλίστρων
Ζωής

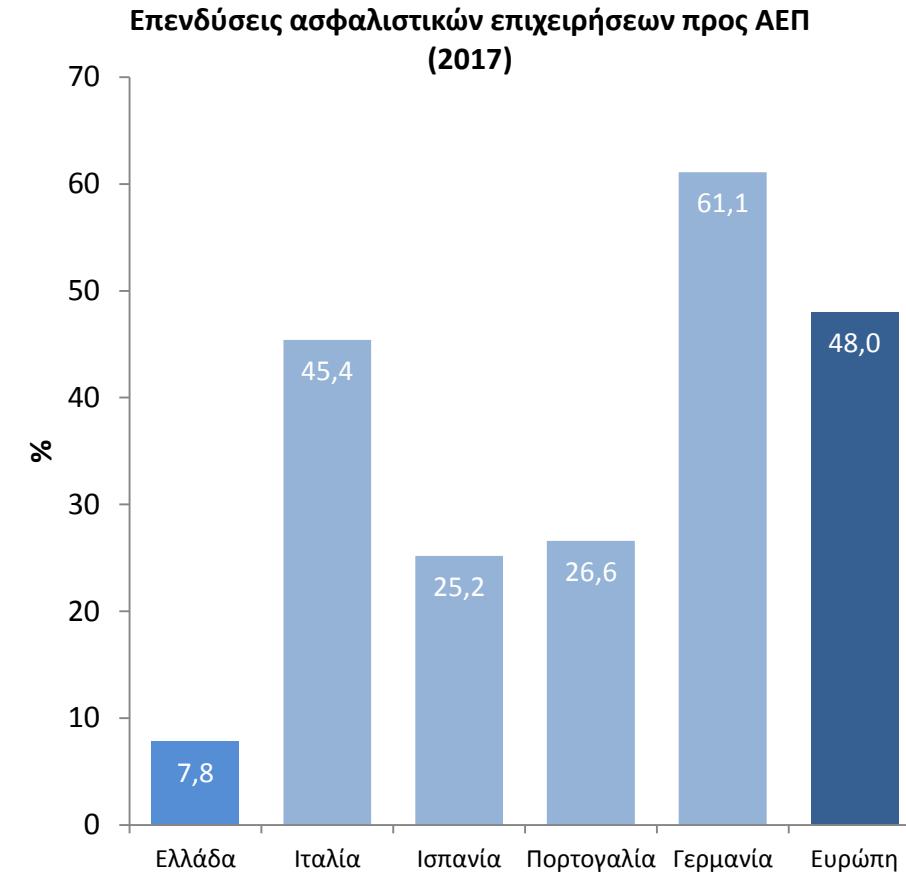
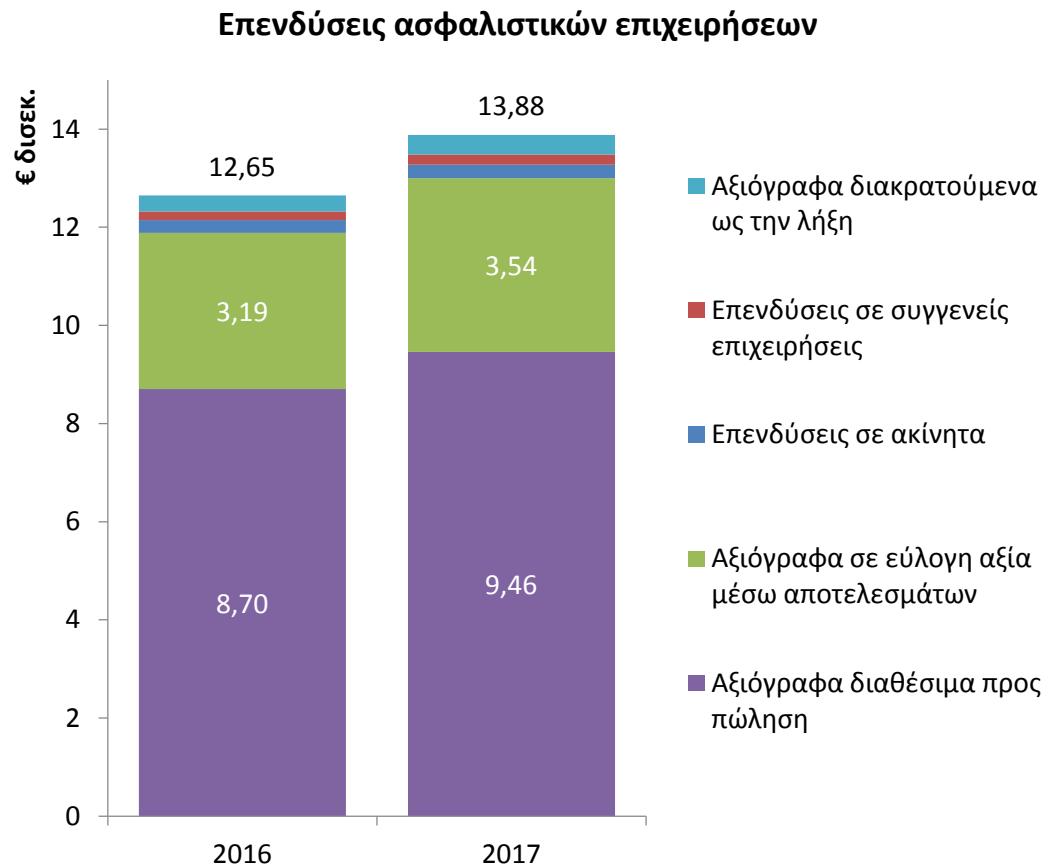
Δείκτης προσαρμοσμένων κατά κεφαλή ασφαλίστρων
Ζημιών

Στον τομέα των ασφαλίσεων κατά ζημιών προκύπτει ότι υπάρχει σημαντική απόσταση της Ελλάδας σε όλες τις κατηγορίες, αλλά κυρίως στις ασφαλίσεις περιουσίας και στις λοιπές ασφαλίσεις κατά ζημιών

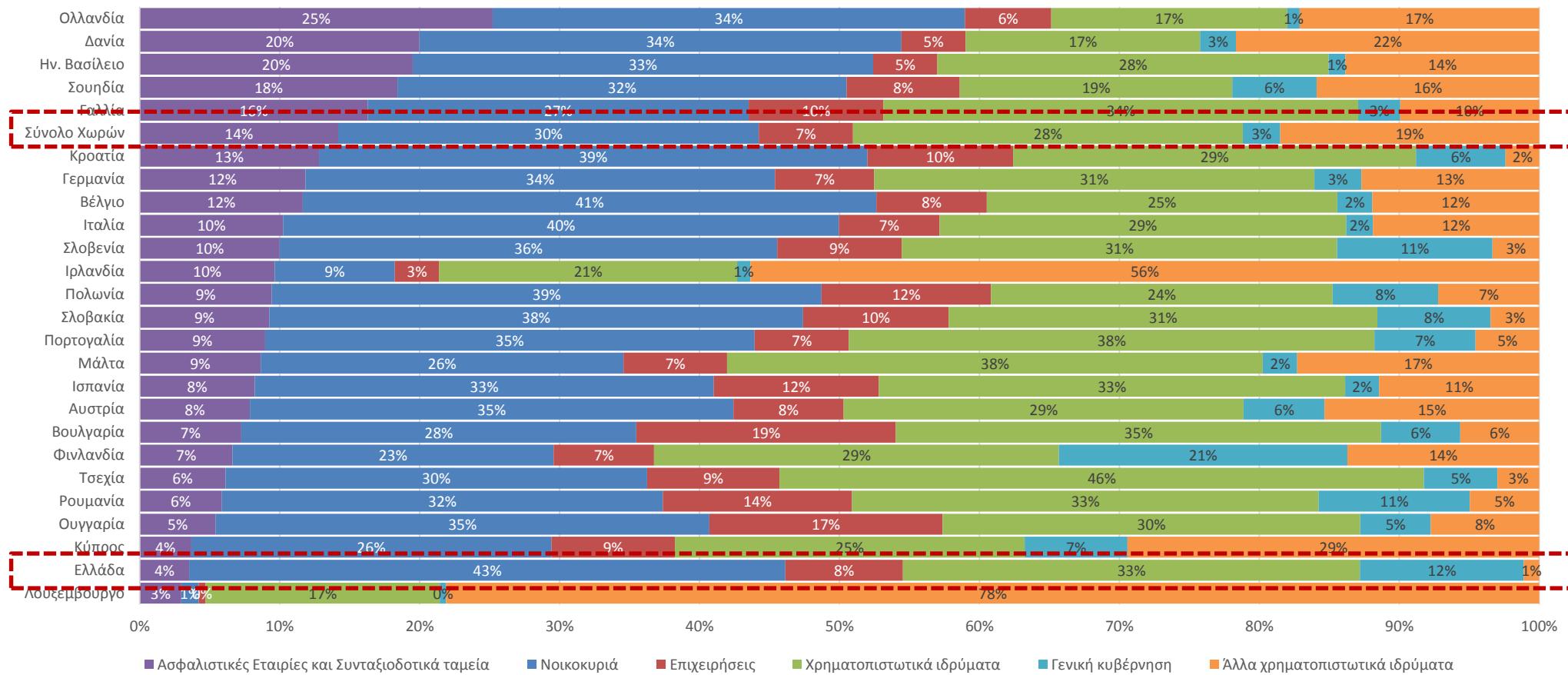
Οι επενδύσεις των ασφαλιστικών επιχειρήσεων που λειτουργούν στην Ελλάδα αυξήθηκαν και διαμορφώθηκαν σε €13,9 δισ. το 2017

Οι επενδύσεις των ασφαλιστικών επιχειρήσεων που λειτουργούν στην Ελλάδα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι σημαντικά χαμηλότερες συγκριτικά με άλλες χώρες

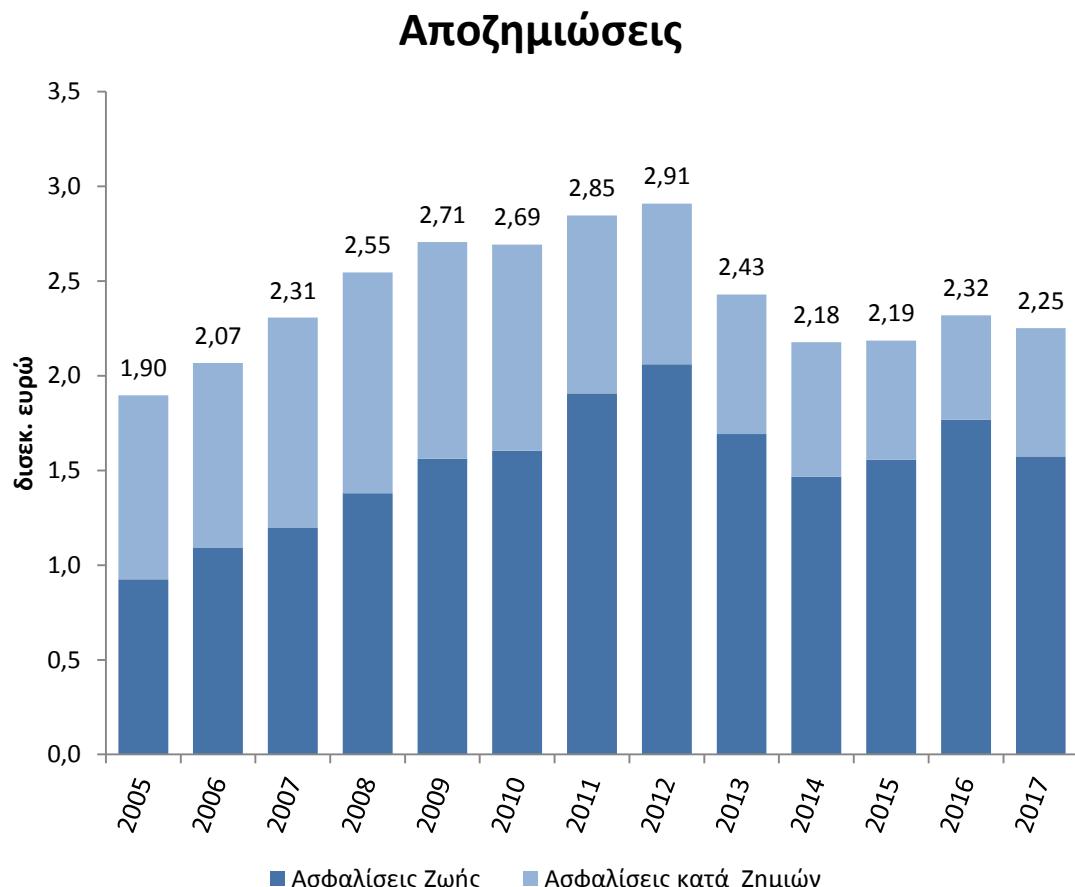
Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις και τα συνταξιοδοτικά ταμεία συγκεντρώνουν υψηλό ποσοστό του συνόλου των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων στην Ευρώπη και είναι μεγάλοι θεσμικοί επενδυτές

Κατανομή Συνόλου Χρηματοοικονομικών Περιουσιακών Στοιχείων, 2017

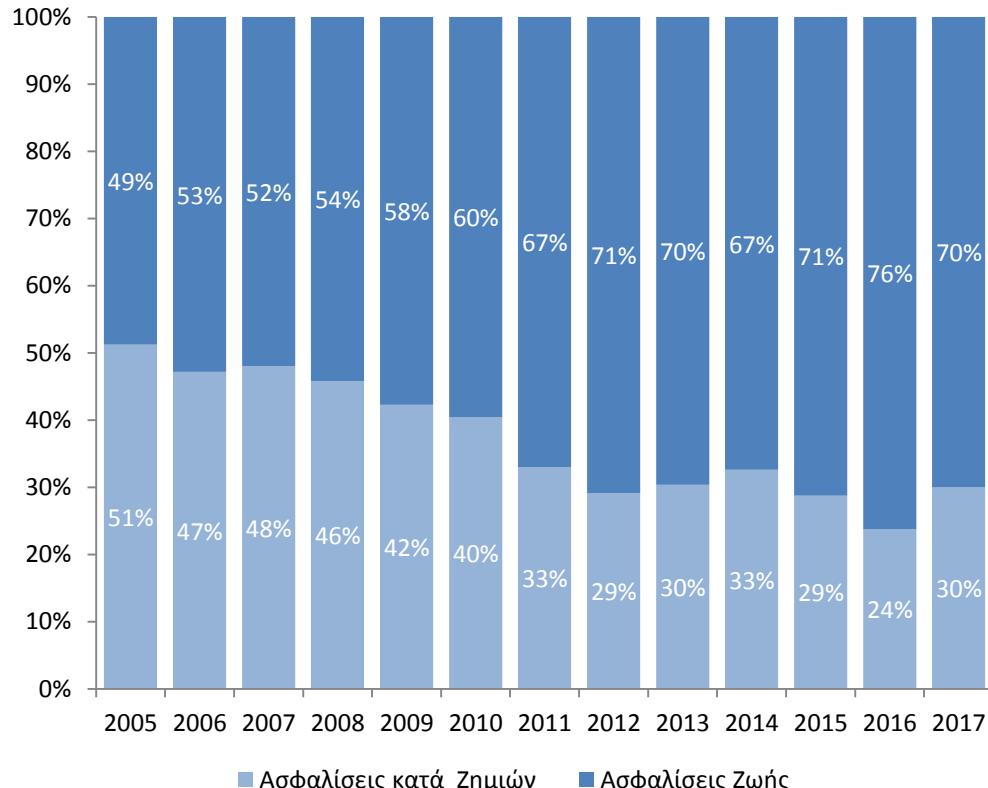

Μικρότερο μέρος των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων στην Ελλάδα βρίσκεται στην κατοχή των ασφαλιστικών εταιριών και των συνταξιοδοτικών ταμείων

Το σύνολο των αποζημιώσεων και παροχών των ασφαλιστικών εταιριών στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε €2,25 δισ. το 2017 και κατευθύνθηκε κυρίως στον κλάδο ασφαλίσεων ζωής

Κατανομή αποζημιώσεων ανα κατηγορία ασφάλισης

Πηγή: ΕΑΕΕ, *Από τις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων με βάση τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α.) σε εφαρμογή του Ν. 4308/2014 «Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα και συναφείς ρυθμίσεις». Επίσης, σύμφωνα με τον Ν. 4364/5-2-2016 περί «Φερεγγυότητας II» καταργήθηκε από 1-1-2016 η υποχρέωση έκδοσης συνοπτικών οικονομικών καταστάσεων. Συνεπώς, τα οικονομικά στοιχεία των ετών μέχρι και το 2015 και του 2016 όπως καταγράφονται δεν είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους.

Παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη της ασφαλιστικής αγοράς και τη ζήτηση ασφαλιστικής προστασίας

Παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη της ασφαλιστικής αγοράς	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Επίπεδο και ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης ▪ Τιμές ασφαλίστρων (ύψος ασφαλιστικής κάλυψης, συχνότητα επέλευσης κινδύνων, αποτελεσματικότητα επιλογής κινδύνων, δύναμη αγοράς, φάση αγοράς, φορολόγηση) ▪ Δομή οικονομικής δραστηριότητας (π.χ. επίπεδο βιομηχανικής ανάπτυξης, εξαγωγές, επαγγέλματα, διάρθρωση προσφοράς) ▪ Πρότυπο αποταμίευσης ▪ Αποδόσεις – επιτόκια και επίπεδο κινδύνου εναλλακτικών επενδυτικών / αποταμιευτικών τοποθετήσεων ▪ Τεχνολογικές εξελίξεις (αναδυόμενοι κίνδυνοι, ψηφιοποίηση οικονομίας)
ΘΕΣΜΙΚΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – ρόλος ιδιωτικής ασφάλισης, ποσοστό αναπλήρωσης σύνταξης, δαπάνες κοινωνικής προστασίας ▪ Δημόσιο «δίχτυ» ασφαλείας (π.χ. νομοθεσία και ιστορικό αποζημιώσεων από το κράτος για φυσικές καταστροφές) ▪ Ρυθμίσεις ή πάγιες πρακτικές (π.χ. υποχρέωση από τράπεζες για ασφάλιση ζωής σε περίπτωση απόκτησης κατοικίας με στεγαστικό δάνειο) ▪ Κίνητρα (π.χ. φοροαπαλλαγές στα ασφάλιστρα) ▪ Υποχρεωτικές ασφαλίσεις και αποτελεσματικότητα στην παρακολούθηση συμμόρφωσης με την υποχρέωση ασφάλισης
ΛΟΙΠΟΙ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εμπιστοσύνη στην ιδιωτική ασφάλιση – Εποπτεία ασφαλιστικής αγοράς, τήρηση ισχύος συμβολαίων, αξιοπιστία/φερεγγυότητα αγοράς ▪ Βαθμός ενημέρωσης για τα οφέλη της ασφαλιστικής προστασίας / Βασική χρηματοοικονομική εκπαίδευση ατόμων

Οι φόροι στα ασφάλιστρα στην Ελλάδα είναι σχετικά υψηλοί

Φορολογικοί συντελεστές (%) επί των ασφαλίστρων σε διάφορες χώρες, 2018

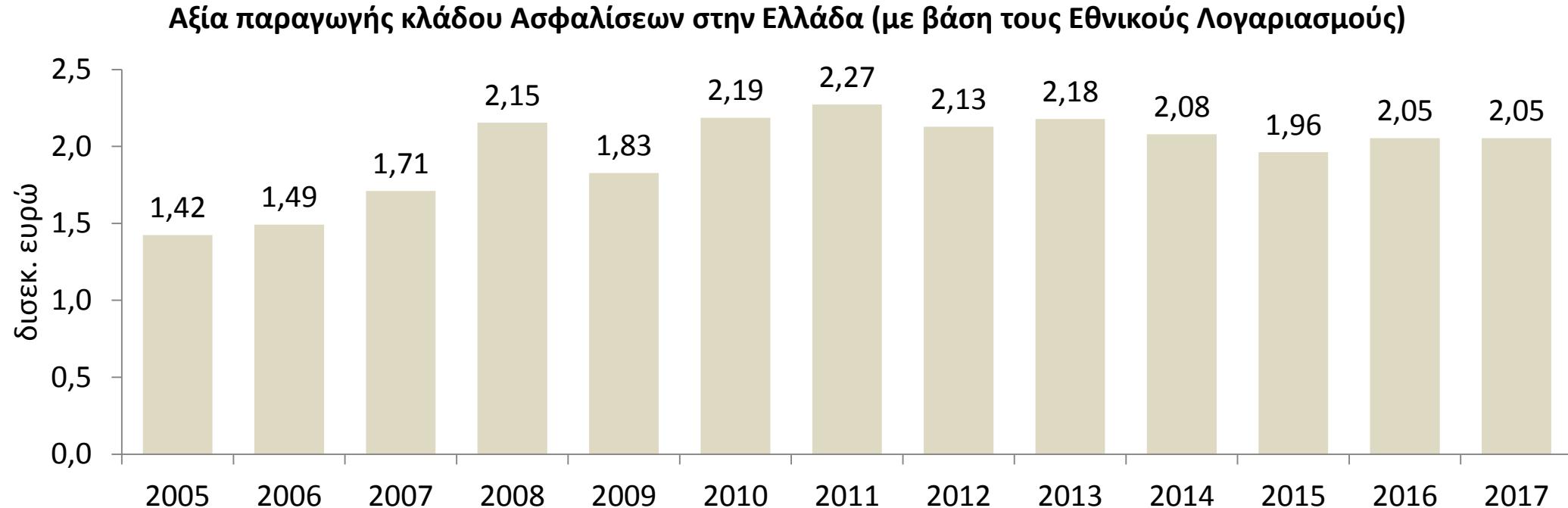
Κλάδος	Ελλάδα	Ιταλία	Ισπανία	Πορτογαλία	Γερμανία
Πυρκαγιά	20	21,25	6	9	22
Αστική ευθύνη οχημάτων	15	12,5	6	9	19
Ατυχήματα	15	2,5	6	5	19
Ασθένεια	15	2,5	Εξαιρείται	5	Εξαιρείται
Γενική Αστική Ευθύνη	15	21,25	6	9	19
Ζωή	4*	Εξαιρείται	Εξαιρείται	Εξαιρείται	Εξαιρείται

Πηγή: Insurance Europe. *Για συμβόλαια με διάρκεια μικρότερη από 10 έτη.

2

Αποτύπωμα της ιδιωτικής ασφάλισης στην ελληνική οικονομία και κοινωνία

Ο τρόπος υπολογισμού της αξίας παραγωγής του κλάδου ασφάλισης στο σύστημα εθνικών λογαριασμών διαφοροποιείται από την πάγια πρακτική του κλάδου

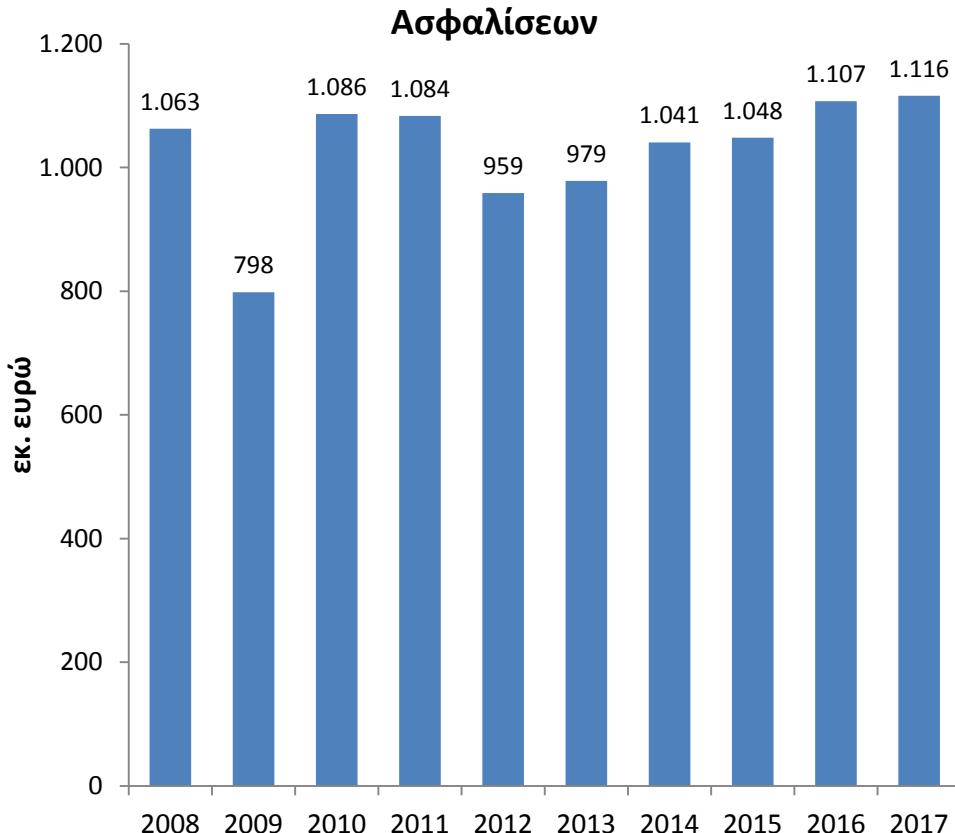

Η προσέγγιση που ακολουθείται για τον προσδιορισμό του προϊόντος της ασφάλισης στους εθνικούς λογαριασμούς είναι αυτή των **καθαρών ασφαλίστρων (net premiums approach)**, η οποία στηρίζεται στην παραδοχή ότι οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις επιτελούν δύο κύριες λειτουργίες:

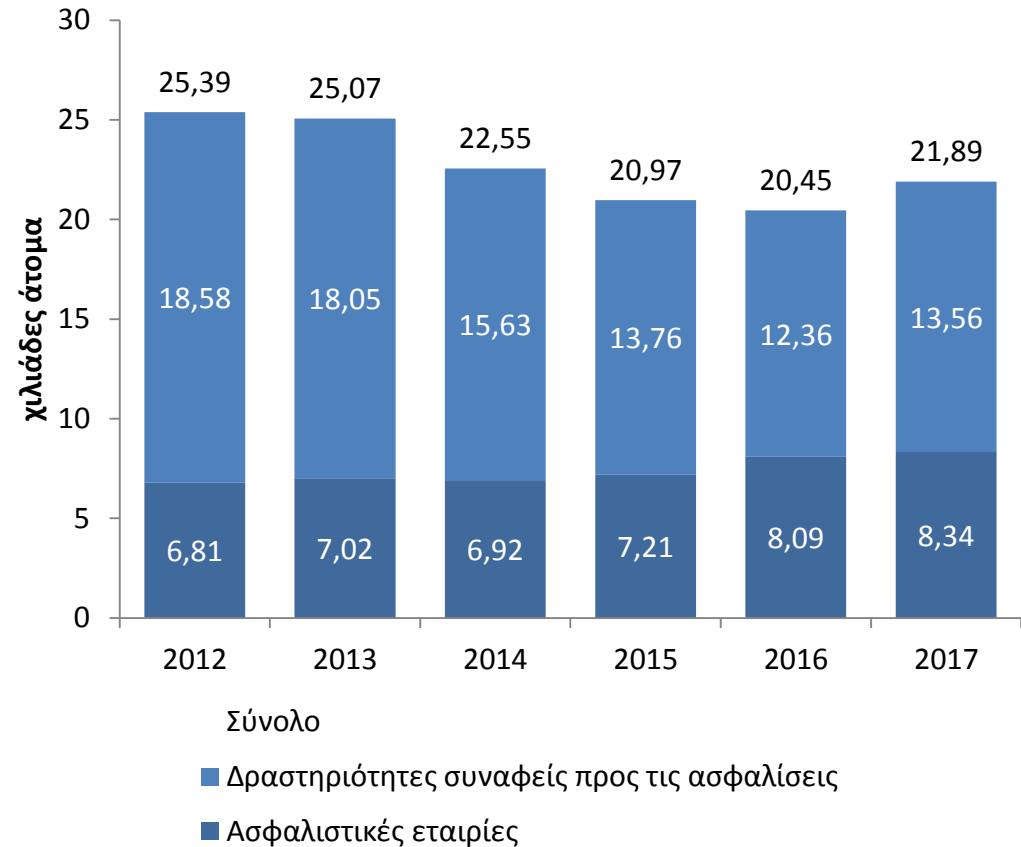
- Τη συγκέντρωση κινδύνων και την αναδιανομή των ασφαλίστρων για την πληρωμή αποζημιώσεων
- Την είσπραξη και επένδυση των ασφαλίστρων από τα οποία προκύπτει εισόδημα

Ο ασφαλιστικός κλάδος συνεισφέρει άμεσα τόσο στην εθνική οικονομία όσο και στην απασχόληση

Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία* κλάδου

Απασχόληση στον κλάδο Ασφάλισης

*Η προστιθέμενη αξία (σε τιμές συντελεστών παραγωγής) είναι το ακαθάριστο εισόδημα από τις λειτουργικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων προσαρμοσμένο ως προς τις επιδοτήσεις και τους έμμεσους φόρους. Υπολογίζεται με την πρόσθεση του κύκλου εργασιών, άλλων λειτουργικών εσδόων και της μεταβολής των αποθεμάτων και την αφαίρεση των αγορών αγαθών και υπηρεσιών και των άλλων φόρων στα προϊόντα και στην παραγωγή. Εναλλακτικά, υπολογίζεται ως άθροισμα του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος και του κόστους εργασίας (βλέπε Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Value_added_at_factor_cost).

Η συνεισφορά της ιδιωτικής ασφάλισης στην ελληνική οικονομία είναι ευρύτερη – Τύποι επιδράσεων

Ιδιωτική Ασφάλιση: Τύποι επιδράσεων στην οικονομία

Άμεση Επίδραση	Έμμεση Επίδραση	Προκαλούμενη Επίδραση
Προϊόν, φόροι, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, θέσεις εργασίας κ.λπ. που δημιουργούνται από την κύρια δραστηριότητα του κλάδου (πωλήσεις ασφαλιστικών προϊόντων)	Η πρόσθετη δραστηριότητα που δημιουργείται σε άλλους κλάδους, οι οποίοι αποτελούν τους προμηθευτές των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, τους προμηθευτές των προμηθευτών κ.ο.κ.	Η επίδραση από την κατανάλωση των νοικοκυριών που προέρχεται από τους μισθούς που αποκομίζουν οι εργαζόμενοι λόγω της άμεσης και έμμεσης οικονομικής επίδρασης της ιδιωτικής ασφάλισης

Η συνεισφορά της ιδιωτικής ασφάλισης στην ελληνική οικονομία είναι ευρύτερη – Καταλυτικές επιδράσεις

Ιδιωτική Ασφάλιση: «Καταλυτικές» επιδράσεις στην οικονομία και στην κοινωνία		
Επίπεδο διαβίωσης πολιτών και κοινωνική σταθερότητα	Επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη	Δημόσια οικονομικά και μακροοικονομικές επιδόσεις
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Σταθερότητα επιπέδου διαβίωσης και ποιότητας ζωής των πολιτών (π.χ. μετά από ατύχημα, ασθένεια, κλοπή κ.λπ.). ▪ Αντιμετώπιση προκλήσεων για την κοινωνία, όπως η γήρανση του πληθυσμού και η κλιματική αλλαγή. ▪ Δημιουργεί κίνητρα για την πρόληψη των κινδύνων συμβάλλοντας στη δημόσια ασφάλεια και στην ανάπτυξη νέων προϊόντων με πιο αυστηρές προδιαγραφές ασφάλειας. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αποτελεσματική διαχείριση διαφορετικών κινδύνων. ▪ Διευκολύνει τις πιστώσεις και το εμπόριο και υποστηρίζει την επιχειρηματική και οικονομική ανάπτυξη. ▪ Αποτρέπει χρεοκοπίες επιχειρήσεων – προσφέρει οικονομική ασφάλεια. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μετριάζει το βάρος του κρατικού προϋπολογισμού για την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας προς τους πολίτες μέσω των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. ▪ Προωθεί την αποτελεσματική λειτουργία των αγορών κεφαλαίων και αναβαθμίζει την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. ▪ Κινητοποιεί εγχώριες αποταμιεύσεις και προωθεί τη χρήση τους σε μακροχρόνιες επενδύσεις. ▪ Διαχρονική εξομάλυνση της συνολικής κατανάλωσης.

Η ιδιωτική ασφάλιση συμβάλει πολύπλευρα στην οικονομία και στη σταθερότητα του επιπέδου διαβίωσης των πολιτών

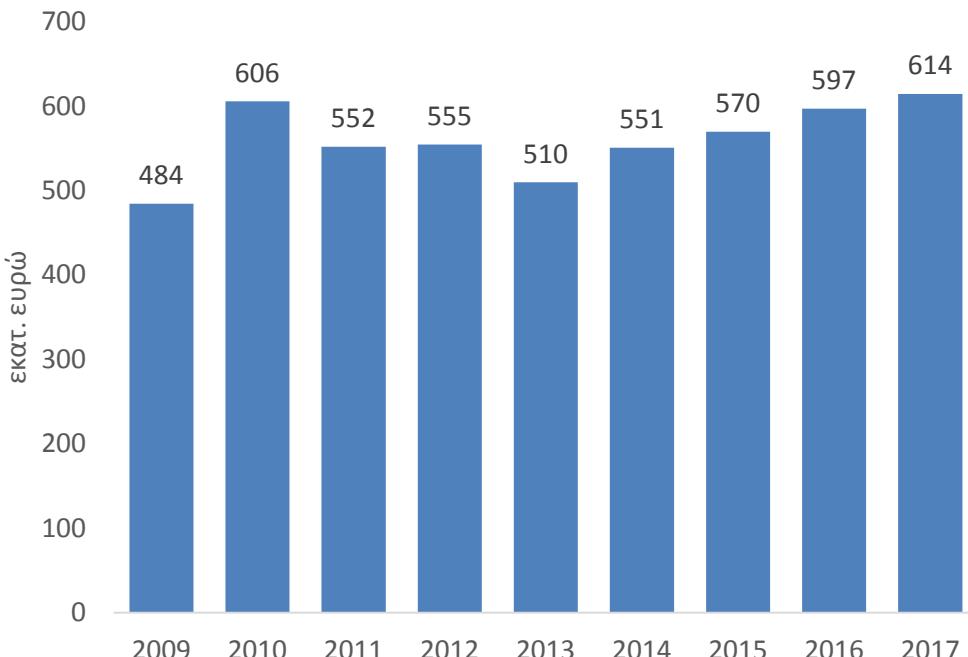
1.690.972 ατομικά, **6.021** ομαδικά συμβόλαια και
€1,40 δισ. αποζημιώσεων στον κλάδο ασφάλισης ζωής το 2018

4.706.741 συμβόλαια και **€463 εκατ.** αποζημιώσεων
στον κλάδο ασφάλισης οχημάτων το 2017

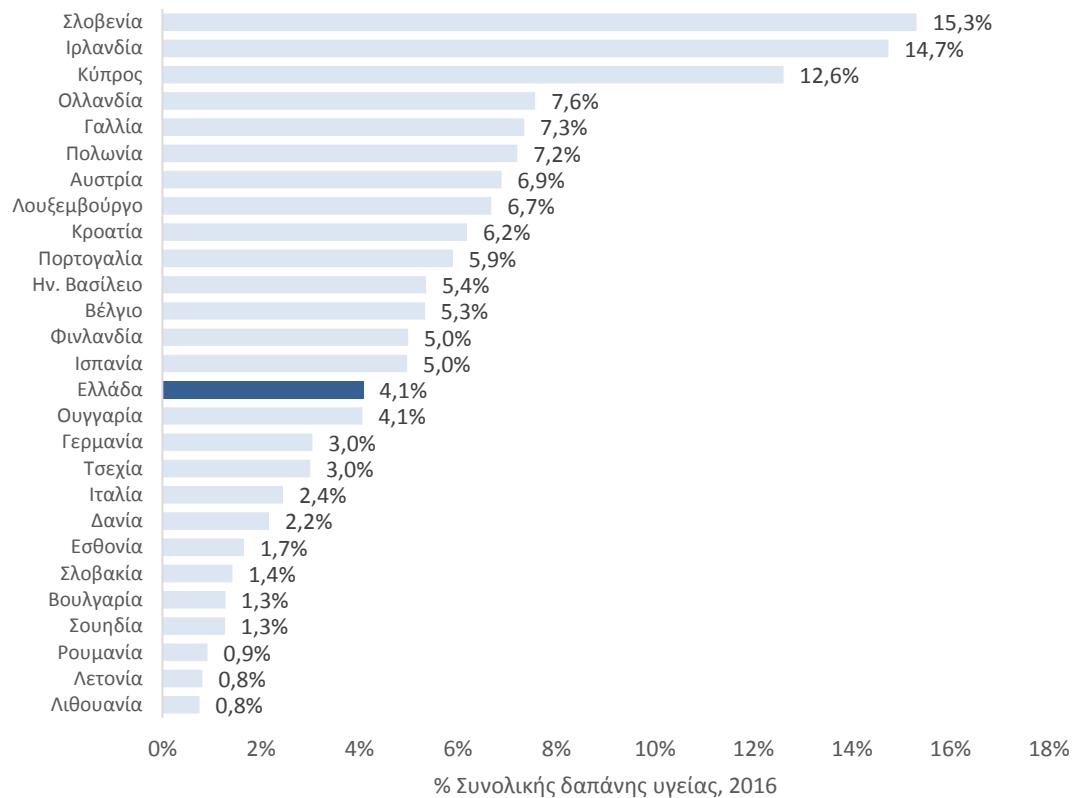
1.301.783 συμβόλαια και **€262 δισ.** ασφαλισμένης
αξίας στον κλάδο ασφάλισης περιουσίας το 2017

Η ιδιωτική ασφάλιση υγείας στην Ελλάδα συνέβαλε με €614 εκατ. στις δαπάνες υγείας των ασφαλισμένων πολιτών το 2017

Δαπάνη Υγείας μέσω εθελοντικών σχημάτων πληρωμής υγειονομικής προστασίας (ιδιωτική ασφάλιση υγείας)
στην Ελλάδα

Δαπάνη Υγείας μέσω εθελοντικών σχημάτων πληρωμής υγειονομικής προστασίας (% Συνολικής δαπάνης υγείας, 2016)

Το ποσοστό της δαπάνης υγείας που χρηματοδοτείται από την ιδιωτική ασφάλιση στην Ελλάδα είναι χαμηλότερο από αρκετές χώρες της ΕΕ

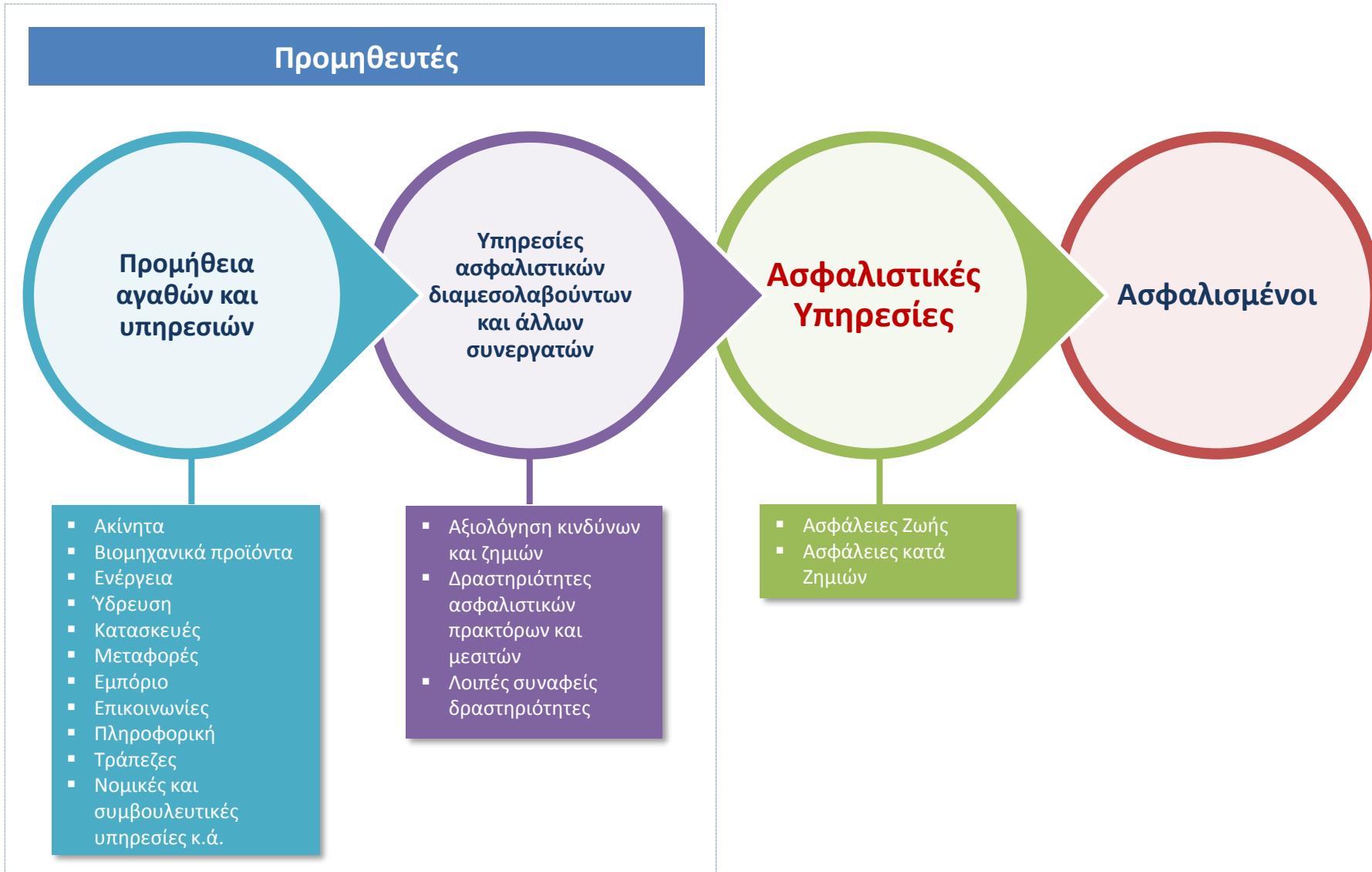
Το οικονομικό και κοινωνικό αποτύπωμα της ιδιωτικής ασφάλισης εκτιμάται με συνυπολογισμό της επίδρασης σε όλους τους κλάδους της οικονομίας που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με το παραγόμενο προϊόν της ιδιωτικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Άμεση, έμμεση και προκαλούμενη επίδραση

Η εκτίμηση της συνολικής οικονομικής επίδρασης πραγματοποιείται με το υπόδειγμα εισροών-εκροών, το οποίο λαμβάνει υπόψη τις αλληλεξαρτήσεις των κλάδων μιας οικονομίας

Αλυσίδα αξίας του κλάδου ιδιωτικής ασφάλισης

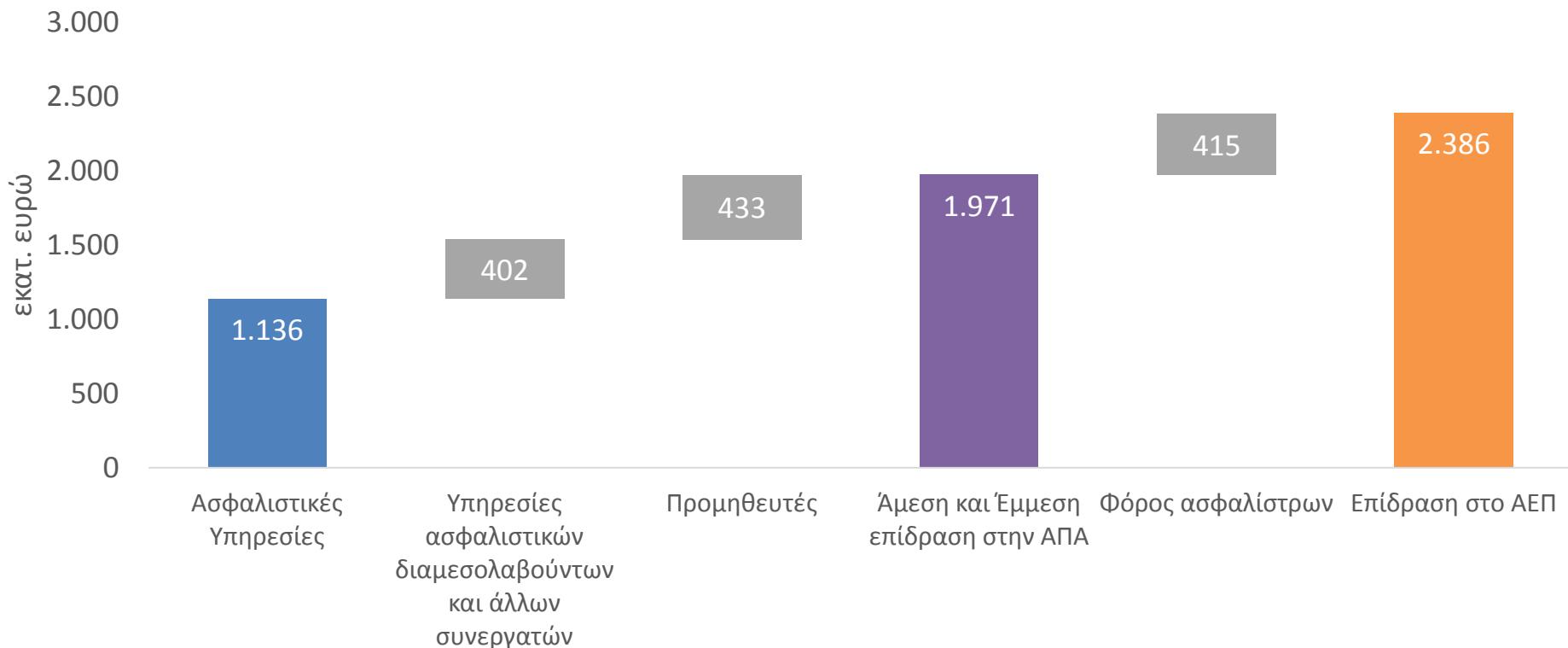

2.1

Συνεισφορά στο ΑΕΠ

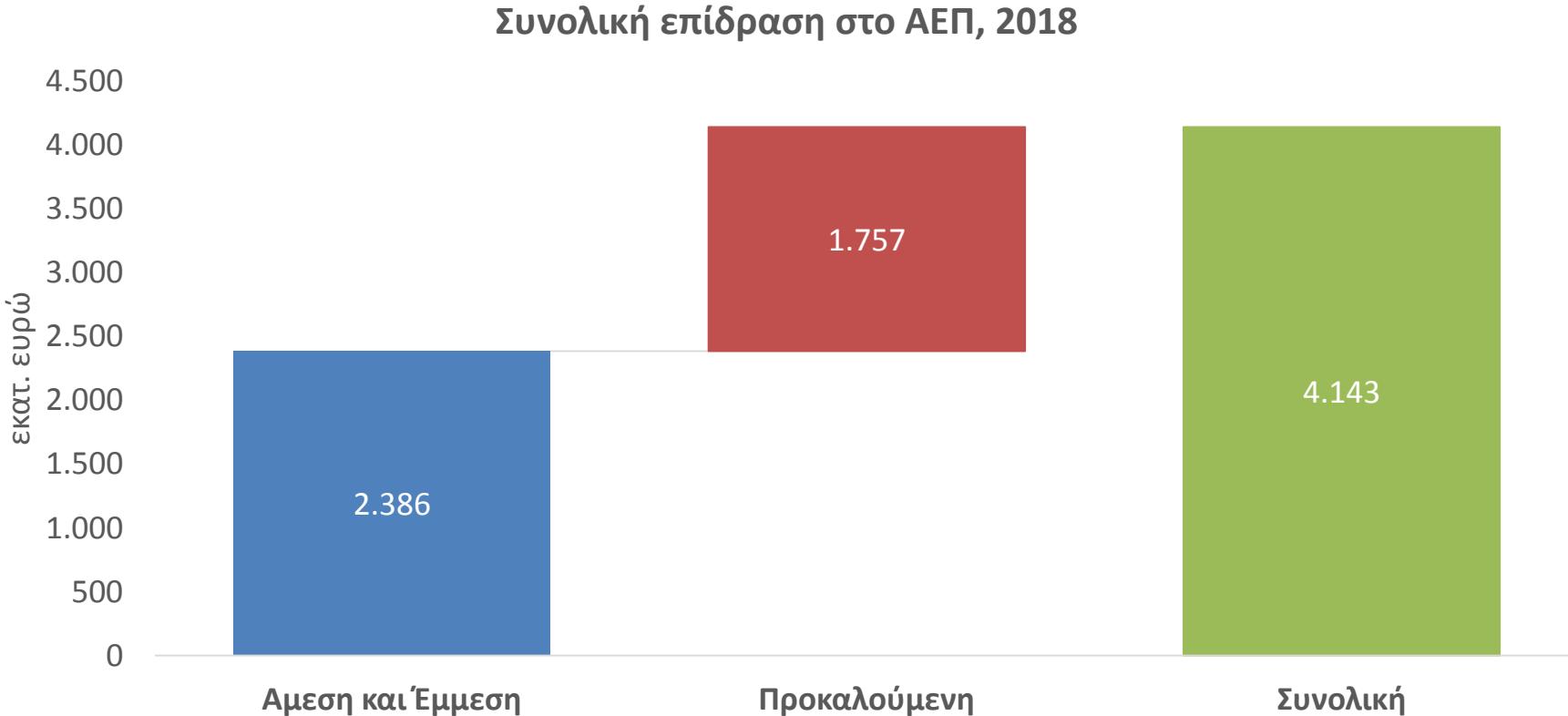
Η άμεση και έμμεση συμβολή της ιδιωτικής ασφάλισης εκτιμάται σε €2,4 δισ. (1,3% του ΑΕΠ) το 2018

Άμεση και Έμμεση επίδραση της αλυσίδας αξίας της Ιδιωτικής Ασφάλισης στην
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ), 2018

Για κάθε €1 προστιθέμενης αξίας του κλάδου της ιδιωτικής ασφάλισης δημιουργούνται άμεσα και έμμεσα €2,1 προστιθέμενης αξίας στην ελληνική οικονομία

Η συνολική συμβολή του κλάδου ιδιωτικής ασφάλισης εκτιμάται σε €4,1 δισ. (2,2% του ΑΕΠ) το 2018

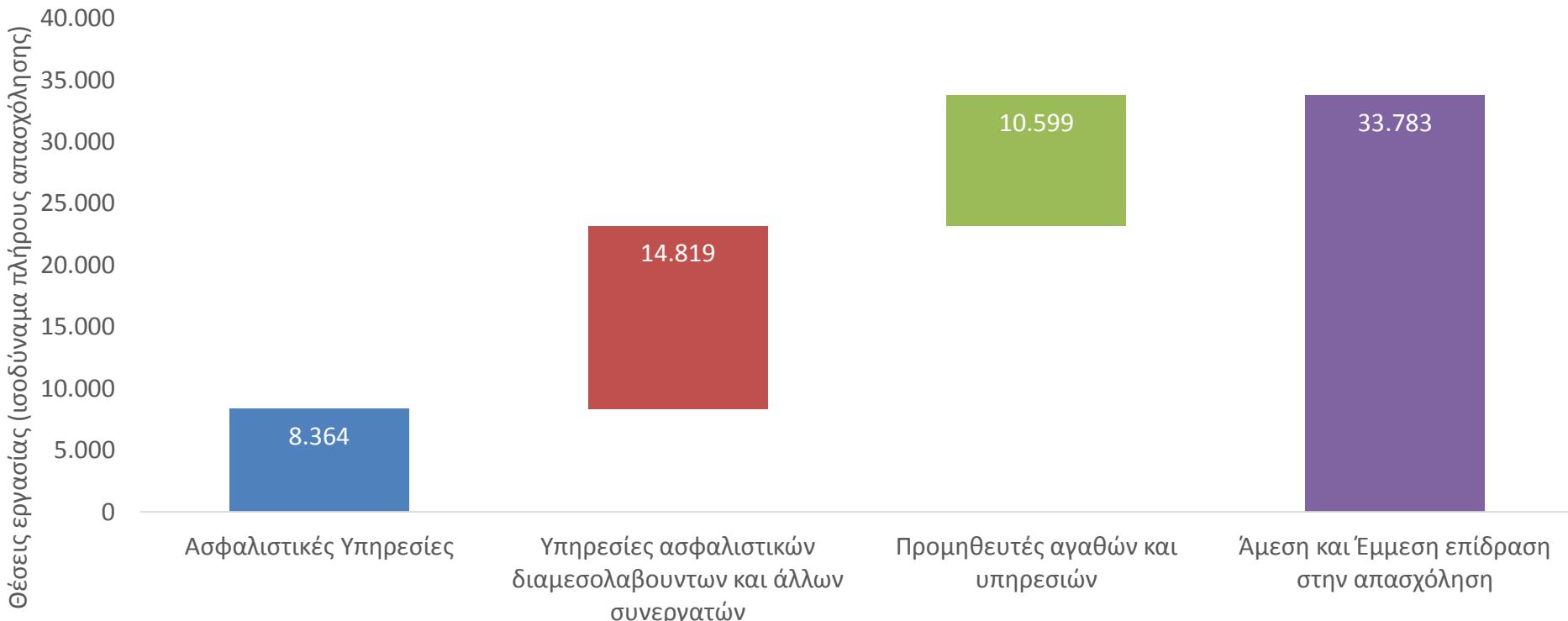
Για κάθε €1 προστιθέμενης αξίας του κλάδου της ιδιωτικής ασφάλισης δημιουργούνται συνολικά €3,6 προστιθέμενης αξίας στην ελληνική οικονομία

2.2

Συνεισφορά στην απασχόληση

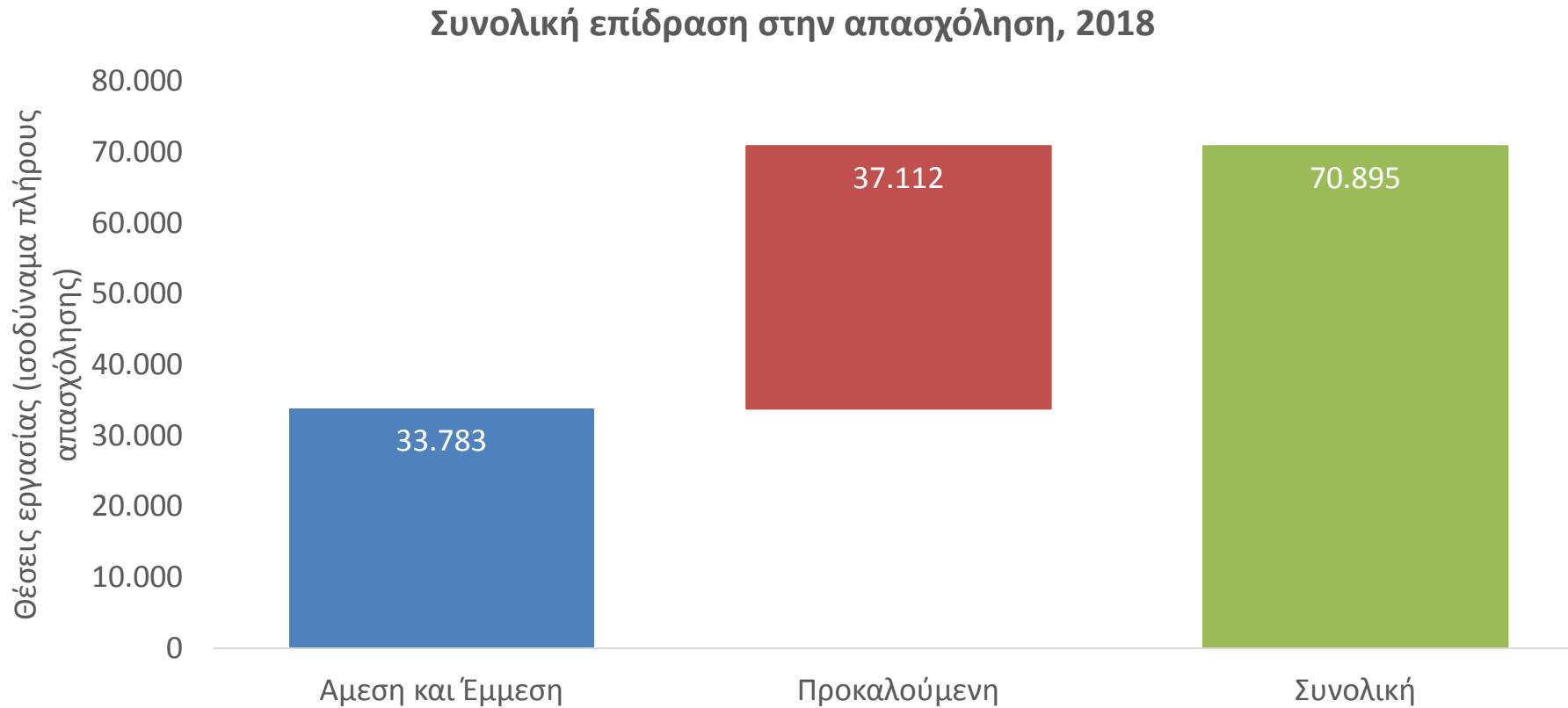
Η άμεση και έμμεση συμβολή της ιδιωτικής ασφάλισης στην εγχώρια απασχόληση εκτιμάται σε 33,8 χιλιάδες θέσεις εργασίας το 2018

Άμεση και έμμεση επίδραση της αλυσίδας αξίας της Ιδιωτικής Ασφάλισης στην απασχόληση,
2018

Κάθε άμεση θέση εργασίας στον κλάδο της ιδιωτικής ασφάλισης (παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών) υποστηρίζει έμμεσα άλλες 3 θέσεις εργασίας στην ελληνική οικονομία

Η συνολική συμβολή του κλάδου ιδιωτικής ασφάλισης το 2018 εκτιμάται σε 70,9 χιλ. θέσεις εργασίας (ή 1,9% της συνολικής απασχόλησης της χώρας)

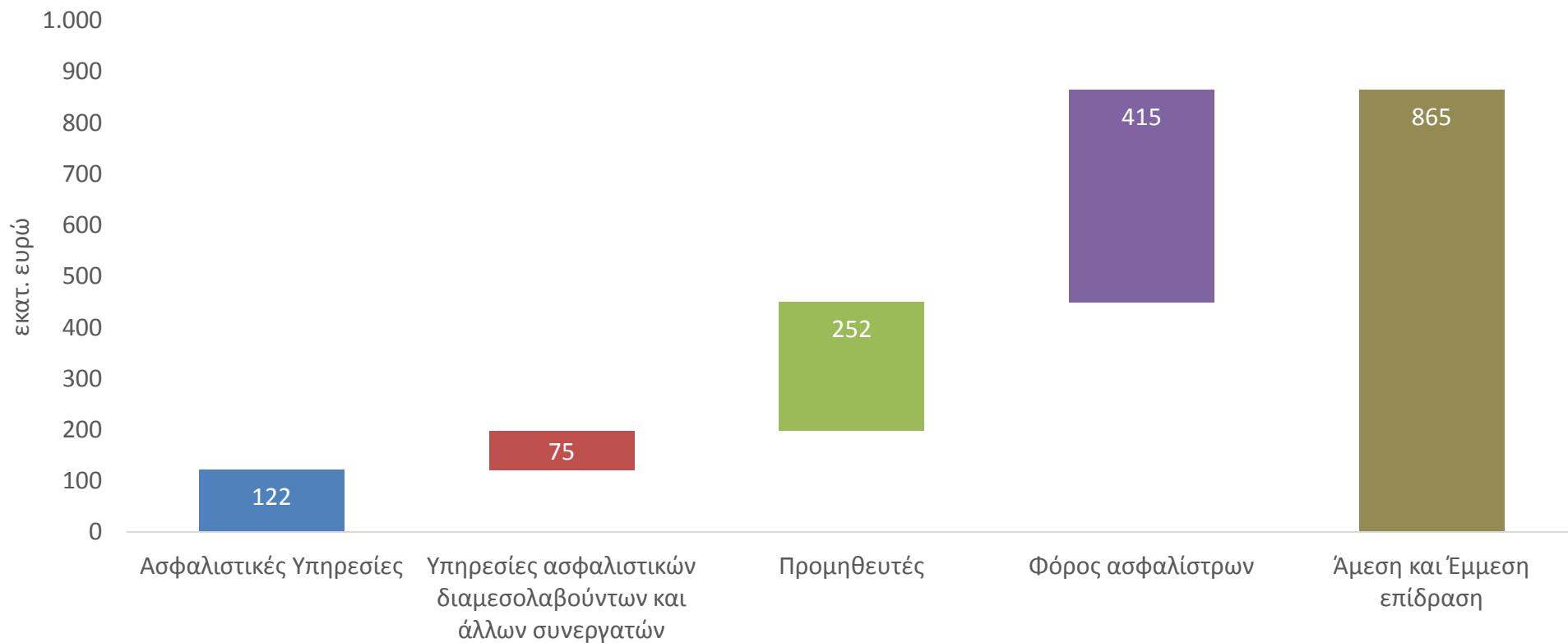
Κάθε άμεση θέση εργασίας στον κλάδο της ιδιωτικής ασφάλισης (παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών) υποστηρίζει συνολικά άλλες 8,5 θέσεις εργασίας στην ελληνική οικονομία

2.3

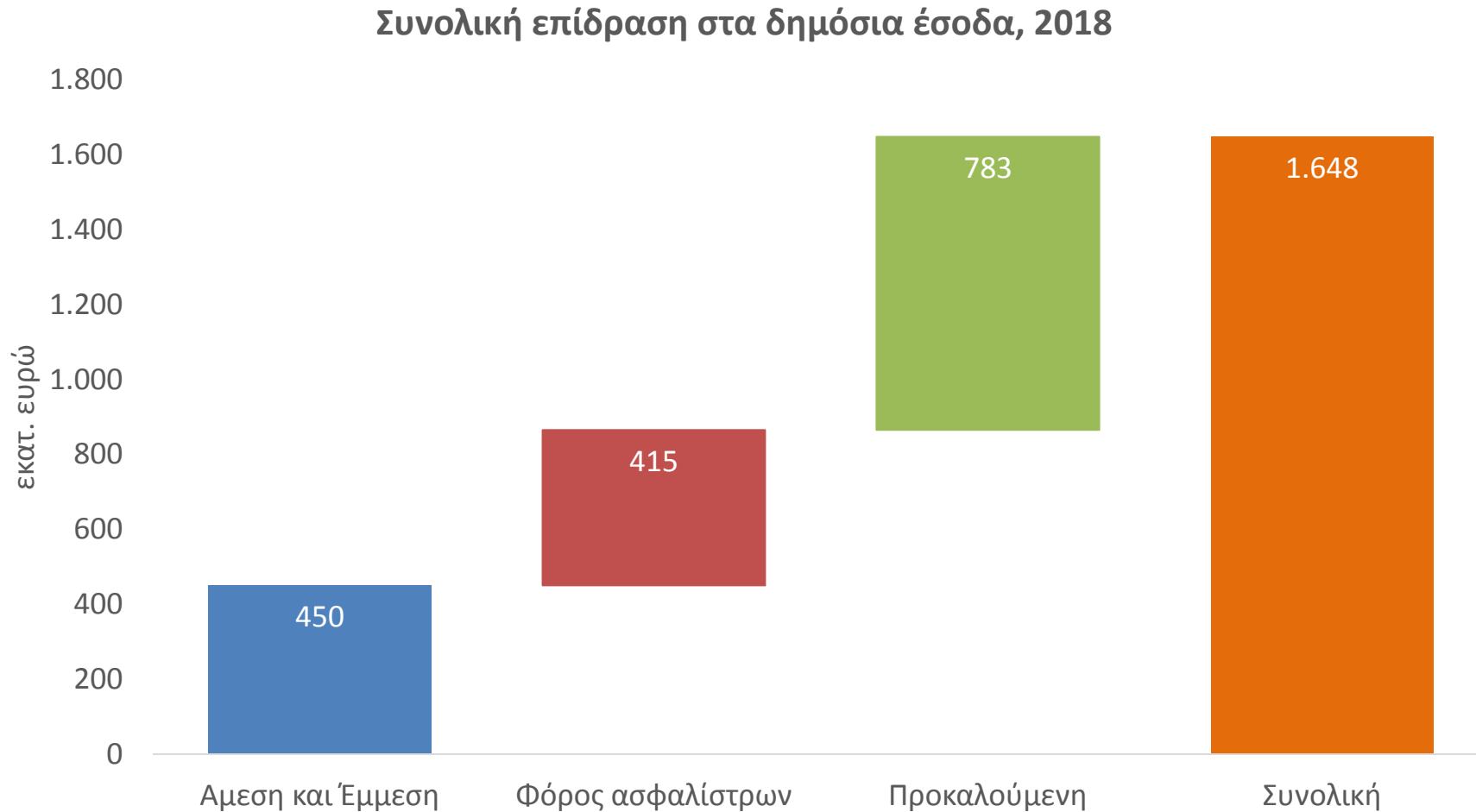
Συνεισφορά στα δημόσια έσοδα

Η άμεση και έμμεση συμβολή του κλάδου της ιδιωτικής ασφάλισης στα δημόσια έσοδα* εκτιμάται σε €865 εκατ. το 2018

Άμεση και Έμμεση επίδραση της αλυσίδας αξίας της Ιδιωτικής Ασφάλισης στα δημόσια έσοδα,
2018

Συμπεριλαμβανομένων και των προκαλούμενων επιδράσεων, η συνολική συνεισφορά στα δημόσια έσοδα εκτιμάται σε €1,65 δισ.

3

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με την προσέγγιση που ακολουθήσαμε, η συμβολή του κλάδου ιδιωτικής ασφάλισης σε όρους ΑΕΠ εκτιμάται σε **€4,1 δισ.** ή **2,2% του ΑΕΠ** το 2018, **πέραν των αποζημιώσεων** που παρέχει ο κλάδος στους ασφαλισμένους

Σε όρους απασχόλησης, η συνολική συνεισφορά εκτιμάται σε **70,9 χιλ.** θέσεις εργασίας (ή **1,9%** της απασχόλησης στη χώρα)

Κάθε άμεση θέση εργασίας στον κλάδο ιδιωτικής ασφάλισης υποστηρίζει **άλλες 8,5 θέσεις εργασίας** στην ελληνική οικονομία

Τα έσοδα από **φόρους και εισφορές** εκτιμώνται σε **€1,65 δισ.**

Συγχρόνως, η ιδιωτική ασφάλιση

- Από κοινωνική άποψη, συμβάλει στην **ενίσχυση της κοινωνικής σταθερότητας, στη διαφύλαξη θέσεων εργασίας στην οικονομία και στην πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων**
- Στηρίζει την **επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη της οικονομίας**
- Βελτιώνει τη **δημοσιονομική θέση της χώρας και τις μακροοικονομικές επιδόσεις της οικονομίας**

Με δεδομένη τη **σημαντική συνεισφορά** της ιδιωτικής ασφάλισης **στην ελληνική οικονομία**, αλλά και **τον χαμηλό βαθμό διείσδυσης** σε σύγκριση με τις πιο αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες, θα μπορούσαν να εξεταστούν:

- Περαιτέρω διερεύνηση του **βαθμού υποασφάλισης*** ανά κλάδο ασφάλισης
- **Παροχή κινήτρων** (φορολογικών και άλλων) για μακροχρόνια αποταμίευση / συντάξεις / υγεία
- Εισαγωγή **σχημάτων υποχρεωτικών ασφαλίσεων** (π.χ. για φυσικές καταστροφές, σεισμούς)

* Η υποασφάλιση αναφέρεται στη διαφορά μεταξύ του επιπέδου ασφαλιστικών καλύψεων που είναι οικονομικά επωφελείς και του πραγματοποιημένου επιπέδου ασφάλισης